

Чернігівський професійний будівельний ліцей

**Матеріали
з досвіду роботи**

заступника директора з навчально-виховної роботи
Чернігівського професійного будівельного ліцею
Каравайко В.Л.

**Превентивне виховання та профілактика
негативних явищ в учнівському
середовищі**

Чернігів-2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. Правопорушення неповнолітніх як гостре соціальне явище	6
2. Види правопорушень та злочинів серед неповнолітніх.....	10
3. Типологічні особливості підлітків, схильних до правопорушень....	17
4. Система роботи педагогічного колективу ліцею з превентивного виховання та профілактики правопорушень серед учнів ліцею.....	23
5. Бесіда з елементами тренінгу «Що необхідно знати дітям, щоб захистити свої права?».....	46
ВИСНОВКИ	58
ДОДАТКИ	61

ВСТУП

Сучасна Україна перебуває на шляху демократичних перетворень. Політичні, економічні, соціальні та правові реформи, що проводяться в нашому суспільстві, безпосередньо стосуються всіх верств населення, зокрема й неповнолітніх, які складають чверть населення країни.

Запобігання злочинності в середовищі неповнолітніх є одним із напрямів запобігання злочинності в цілому і на сьогодні залишається однією з головних проблем. В країні продовжує зберігатися досить складна криміногенна обстановка, до сфери організованої злочинності втягується усе більше неповнолітніх. Злочинність молодшає й приймає стійкий рецидивний характер. Криміналізація молодіжного середовища позбавляє суспільство перспектив встановлення у недалекому майбутньому соціальної рівноваги та благополуччя. Щодо загальних причин злочинності, то в першу чергу слід виходити з аналізу соціальних процесів, які відбуваються в суспільстві.

В Україні в період становлення її незалежності проявилися кризові явища в економічній, соціальній, політичній, психологічній, організаційній та інших сферах життя, що безпосередньо відбилосся на злочинності. На жаль, рівень злочинності серед неповнолітніх та її підвищена суспільна небезпека викликає занепокоєння. Найбільш поширеними злочинами, які вчиняють неповнолітні і в останні роки, залишаються крадіжки, на другому місці – грабежі. Безперечно, правопорушення тісно пов'язані з процесами деморалізації суспільства, бездомності, безробіття, зі стрімким розвитком наркоманії, токсикоманії, розпадом сім'ї, поширенням інших соціально негативних явищ.

Криза у психологічній сфері має прояв у втраті значною частиною населення загальнолюдських ідеалів у сфері соціального співжиття, низький рівень солідарності населення із кримінальним законодавством, втрата довіри до правоохоронних органів, етнічна, релігійна нетерпимість, пияцтво, наркотизація, токсикоманія, правовий нігілізм тощо.

Аналіз стану правопорушень серед підлітків дає підстави вважати подолання криміногенної ситуації в дитячому та молодіжному середовищі проблемою гострою та актуальною для суспільства. Превентивне виховання та профілактична робота з подолання злочинності серед неповнолітніх залишається найважливішим напрямом виховної роботи з дітьми та молоддю.

Профілактика правопорушень неповнолітніх є, передусім, проблемою педагогічною, бо вона пов'язана з вирішенням певного кола виховних завдань. Важливим напрямом у системі попередження злочинності є комплексна розробка проблеми ранньої профілактики правопорушень неповнолітніх. Попередити правопорушення неповнолітніх можна, якщо до профілактичної роботи залучити сім'ю, найближче оточення. Найбільш істотною причиною правопорушень неповнолітніх є недоліки в їх моральному вихованні. Отже, попередження правопорушень неповнолітніх лежить насамперед у педагогізації різних сфер морального впливу в процесі виховання дітей і підлітків. Вікові особливості неповнолітніх вимагають психологічно і методично грамотного підходу до цього контингенту.

Одним з пріоритетних напрямів є забезпечення в кожному навчально – виховному закладі відповідних умов для розвитку фізично та психічно здорової особистості, запобігання пияцтву, наркоманії, насильству, іншим асоціальним явищам, що негативно впливають на здоров'я людей. Це означає, що в закладах освіти має бути побудований такий навчально-виховний процес, який би забезпечував тривалий і цілісний виховний вплив на учнів.

Сукупність навчально-пізнавальних занять, стосунки між педагогами та учнями є найраціональнішою системою, сприятливою не тільки для формування гармонійно розвиненої особистості, розвитку індивідуальності дитини, але й для набуття нею досвіду громадської діяльності, виховання в неї найважливіших соціальних якостей, запобігання девіантній поведінці підлітків.

Інтеграція зусиль суспільства, ліцею може здійснитися лише в рамках науково обґрунтованої, забезпеченої ефективними технологіями соціально-педагогічної системи перевиховання особистості неповнолітнього за допомогою послідовних педагогічних і виховно-профілактичних впливів, що забезпечують формування особистості з правильними життєвими установками. Необхідно вивчити причини, джерела, що обумовлюють правопорушення, і на цій основі побудувати таку систему профілактичної діяльності, яка забезпечила б поступове скорочення злочинності.

1. Правопорушення неповнолітніх як гостре соціальне явище

На сьогоднішній день проблема правопорушень неповнолітніх є і залишається однією з гострих проблем українського суспільства. Над пошуком шляхів її вирішення працює широке коло фахівців різних наукових галузей: кримінології, юриспруденції, психології, педагогіки, соціальної педагогіки, соціології, правознавства тощо.

За статистичними даними насьогодні злочинність неповнолітніх має таку структуру:

- злочини, пов'язані з наркотиками – 2,8 %;
- хуліганство – 6,2 %; крадіжки – 70,5 %;
- злочини проти життя та здоров'я – 2,1 %;
- інше – 9,4 %.

Злочинність серед молоді все більше набуває групового характеру. Питома вага злочинів, учинених групами, становить понад 70 %. Щодня підлітки в Україні вчиняють понад 100 злочинів, у тому числі одне вбивство або злочин із заподіянням тяжких тілесних ушкоджень, одне зґвалтування, два-три розбійні напади, вісім пограбувань, сімдесят крадіжок приватного та державного майна.

Основними причинами правопорушень неповнолітніх є:

- Соціально-економічні: зубожіння населення; відсутність цивілізованих ринкових відносин; розвиток тіньової економіки; зростання в суспільстві соціальної напруги, рівня безробіття, зокрема серед молоді (кожний третій випускник школи й ПТУ та кожний п'ятий випускник вищих навчальних закладів - безробітні). Окрім цього, політична нестабільність загострює економічну та соціальну ситуацію в Україні.

- Несприятливе сімейне оточення (сорок відсотків неповнолітніх правопорушників виховувалося в неблагополучних сім'ях: з них 30 % - у неповних, 45% - у конфліктних, 25 % - в асоціальних і кримінальних сім'ях). У той же час шістдесят відсотків неповнолітніх правопорушників

виховувалося в зовнішньо благополучних сім'ях, проте, з них 55 % виховувалося в матеріально незабезпечених сім'ях, 35 % - у сім'ях із низьким культурно-освітнім рівнем батьків, а 10 % - у досить заможних родинах).

- Проблеми у взаємостосунках неповнолітнього в навчальному середовищі (антипедагогічні методи роботи вчителів із важковиховуваною дитиною, конфліктні ситуації в класному колективі, неуспішність у навчанні, слабкий зв'язок між навчальним закладом та сім'єю).

- Вікові особливості психіки підлітків, які сприяють антисуспільним проявам (акцентуація характеру, реакція групування, реакція емансипації, почуття дорослості, прагнення до самоствердження, емоційна неврівноваженість, підвищена збудливість, комфортність тощо).

- Біологічними та генетичними причинами вчинення неповнолітніми правопорушень є порушення роботи ферментативної та гормональної систем організму; вроджені психопатії; мінімальні мозкові дисфункції внаслідок органічного враження головного мозку.

- Екологічні - негативний вплив факторів природного середовища.

Окрім цього, неформальні та кримінальні об'єднання втягують неповнолітніх до вчинення правопорушень такими шляхами:

1. спекулюванням на клановій залежності (піднесенні виняткового статусу членів певного кримінального угруповання);

2. заохоченням таких негативних рис людини як жадібність, скупість, прагнення до надмірного ризику тощо;

3. демонстрацією хибного психологічного захисту;

4. відкритим психологічним (погроза компрометації, шантаж, залякування) та фізичним (побиття, тілесні ушкодження) насильством;

5. проханнями про допомогу, порадами, настановами тощо.

Поширення в суспільстві «фонових» та взаємопов'язаних із правопорушеннями явищ як алкоголізм, наркоманія, проституція, ВІЛ-інфекція (СНІД) підвищують рівень втягнення неповнолітніх до противоправних учинків. Наприклад, спектр правопорушень, пов'язаних із

наркотичними речовинами є досить широким, а саме: контрабанда, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання, збут, організація або утримання місць для незаконного вживання наркотиків. Також злочини здійснюються з метою придбання наркотиків або в стані наркотичного сп'яніння.

Найбільш поширеними злочинами серед неповнолітніх є крадіжки індивідуального і державного майна. Найчастіше викрадають жіночі сумочки і мобільні телефони, хоча останнім часом «популярністю» користуються набагато дорожчі речі — автомобілі. При цьому правопорушники часто використовують силу: вступають у бійку, заподіюють тілесні ушкодження. Неприємне здивування викликає те, що фізичним насильством не гребують і дівчата, які віднедавна теж почали скоювати злочини. Варто також зазначити, що більшість злочинів були скоєні неповнолітніми у стані алкогольного сп'яніння.

Проте високі показники злочинності серед неповнолітніх спричинені не зростанням кількості учасників злочинів, а тим, що багато правопорушень скоїли декілька підлітків (які, до того ж, не знаходились раніше на обліку служби). Вони викрадали автомобілі та їздили ними до інших населених пунктів, а потім залишали їх там або повертали на місце.

В останні роки зростає кількість злочинів, скоєних неповнолітніми. Щороку до позбавлення волі засуджується близько 4,5 тисяч підлітків. У той же час відбувається реформування кримінально-виконавчої системи та пошук видів покарань, альтернативних позбавленню волі, як громадські роботи та обмеження волі. Такі види покарань відповідають принципу гуманізму державної політики у сфері застосування та виконання кримінальних покарань щодо неповнолітніх.

На сьогоднішній день в Україні основними органами й службами в справах неповнолітніх та спеціальними установами, що здійснюють соціальний захист і профілактику правопорушень неповнолітніх є:

- Державний комітет України у справах сім'ї та молоді, служби у справах неповнолітніх обласних, Київської міської, районних державних адміністрацій, виконавчих органів місцевих і районних у містах рад.

- Школи соціальної реабілітації та професійно-технічні ліцеї соціальної реабілітації.

- Центри медико-соціальної реабілітації неповнолітніх.

- Притулки для неповнолітніх.

- Суди.

- Відділи ювенальної превенції.

- Виховно-трудова колонія державного департаменту України з питань виконання покарань.

- Інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, окремі громадяни, що беруть участь у здійсненні соціального захисту та профілактики правопорушень неповнолітніх у межах своєї компетенції.

На профілактику правопорушень неповнолітніх значний вплив має правове виховання дітей у сім'ї, яке на сьогоднішній день в Україні проводиться недостатньою мірою. На основі аналізу результатів опитування батьків неповнолітніх з'ясувалося, що 78,8 % батьків проводять зі своїми дітьми бесіди правового характеру, роз'яснюючи сутність моральних і правових норм, заборон. Проте батьки зазначили, що більшість таких бесід мають повчально-залякуючий характер. Окрім цього, 50 % батьків не знали, що неповнолітні притягуються до кримінальної відповідальності [4; 5].

Таким чином, правопорушення неповнолітніх дають змогу окреслити основні напрями діяльності різних соціальних інститутів, установ, громадських організацій, кожної молодої людини, що спрямовані на зниження рівня злочинності та правопорушень серед неповнолітніх, а саме:

- зниження рівня безробіття, особливо молодіжного;

- соціальна допомога малозабезпеченим, молодим, неблагополучним, асоціальним сім'ям та її спрямованість на подальший саморозвиток кожної сім'ї;
- правове виховання дитини в сім'ї, набуття необхідних соціальних умінь;
- високий рівень правового виховання учнів у школі;
- корекція проявів агресивної поведінки неповнолітніх;
- запобігання переходу девіантної поведінки неповнолітніх у кримінальну;
- підвищення успішності дитини в навчальній діяльності, взаємостосунках з однолітками;
- розвиток системи позашкільних дозвільних закладів, здебільшого безплатних;
- підвищення ефективності роботи правоохоронних органів щодо попередження, розкриття злочинів.

2. Види правопорушень та злочинів серед неповнолітніх

На превеликий жаль, відсоток адміністративних правопорушень, скоєних неповнолітніми, залишається загрозово високим. Згідно соціологічних досліджень причинами скоєння проступків стають: неусвідомлення наслідків своїх вчинків - 37 %; надмірне вживання алкоголю, наркотиків - 28 %; незнання законів України - 5 %; недостатнє виховання та увага з боку батьків - 15 %; вплив друзів, негативної компанії - 10 %; важке матеріальне становище - 5 %.

Адміністративна відповідальність - це застосування до осіб, які вчинили адміністративні проступки, адміністративних стягнень, що тягнуть для цих осіб обтяжливі наслідки майнового, морального, особистісного чи іншого характеру і накладаються уповноваженими на те органами чи посадовими особами на підставах і в порядку, встановлених нормами

Кодексу про адміністративні правопорушення України.

Адміністративна відповідальність настає з 16 років. При цьому 16 років має виповнитися на момент вчинення правопорушення, а не на момент його викриття чи винесення постанови про притягнення до адміністративної відповідальності.

У деяких випадках за дії дитини у віці від 14 до 16 років несуть відповідальність її батьки. Так, ч. 2 ст. 184 КУпАП передбачає, що вчинення неповнолітніми віком від 14 до 16 років правопорушення, відповідальність за яке передбачено цим Кодексом, - тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від 51 до 85 грн.

До адміністративних проступків, за які найчастіше притягаються до відповідальності неповнолітні, є:

- незаконне виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів чи психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах.

Фактичні розміри наркотичних засобів та психотропних речовин, що вважаються невеликими, визначаються МОЗ України і складають, зокрема, цілі або різного ступеня подрібнення будь-які частини рослини коноплі або їх суміш - до 5 г., героїн - до 0,005 г., кокаїн - до 0,02 г. тощо.

Незаконне поводження з такими засобами тягне за собою накладення штрафу від 425 до 850 грн. або громадські роботи на строк від двадцяти до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Поводження з забороненими речовинами, у розмірі, що перевищують «невеликі», тягне за собою кримінальну відповідальність.

- дрібне викрадення чужого майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрати тягне за собою накладення штрафу від 170 до 510 грн. або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням 20% заробітку, або адміністративний арешт на строк від 5 до 10 діб.

Повторне протягом року вчинення правопорушення тягне за собою накладення штрафу від 510 до 850 грн. або виправні роботи на строк від

одного до двох місяців з відрахуванням 20% заробітку, або адміністративний арешт на строк від 10 до 15 діб.

Викрадення чужого майна вважається дрібним, якщо вартість такого майна на момент вчинення правопорушення не перевищує 3 грн. 40 коп. Зважаючи на те, що важко собі уявити майно, яке б коштувало таку незначну суму, підкреслимо, що якщо сума викраденого/привласненого майна є більшою ніж 3 грн. 40 коп., буде застосовано не адміністративну, а кримінальну відповідальність.

- порушення правил дорожнього руху, як водіями, так і пішоходами, а також велосипедистами. Зокрема, непокоря пішоходів сигналам регулювання дорожнього руху, перехід ними проїзної частини у невстановлених місцях або безпосередньо перед транспортними засобами, що наближаються, невиконання інших правил дорожнього руху тягнуть за собою попередження або накладення штрафу від 51 до 85 грн. Якщо ж таке порушення було вчинено в стадії алкогольного сп'яніння, штраф буде від 136 до 170 грн. Якщо ж такі дії спричинили аварійну ситуацію, штраф визначається в межах від 170 грн. до 255 грн., або призначаються громадські роботи на строк від 20 до 40 годин.

- дрібне хуліганство тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян, - тягне за собою накладення штрафу від 51 до 119 грн. або громадські роботи на строк від 40 до 60 годин, або виправні роботи на строк від 1 до 2 місяців з відрахуванням 20% заробітку, або адміністративний арешт на строк до 15 діб.

- Стрільба з вогнепальної чи холодної металеві зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, або пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду в населених пунктах і в не відведених для цього місцях, а також у відведених місцях з порушенням встановленого порядку - тягне за собою

накладення штрафу від 170 до 255 грн. з конфіскацією зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, і бойових припасів або без такої.

- Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі працівника міліції при виконанні ним службових обов'язків, а також вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку - тягне за собою накладення штрафу від 136 до 225 грн. або громадські роботи на строк від 40 до 60 годин, або виправні роботи на строк від 1 до 2 місяців з відрахуванням 20% заробітку, або адміністративний арешт на строк до 15 діб.

- порушення правил дозвільної системи щодо вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї та бойових припасів. Зокрема, придбання такої зброї без спеціального дозволу або передача особі, що не має спеціального дозволу, тягне за собою штраф від 119 до 170 грн. з конфіскацією зброї, або без такої. Повторне порушення протягом року тягне за собою накладення штрафу від 170 до 255 грн. з обов'язковою конфіскацією зброї.

Порушення правил зберігання, носіння або перевезення зброї тягне за собою штраф від 139 до 170 грн. з оплатним вилученням зброї і бойових припасів вбе без такого. Повторне вчинення проступку протягом року карається штрафом від 170 до 255 грн. з конфіскацією зброї та бойових припасів.

Порушення громадянами встановлених строків реєстрації (перереєстрації) зброї або правил взяття їх на облік в органах внутрішніх справ у разі зміни місця проживання - тягне за собою попередження або накладення штрафу від 85 до 119 грн.

- Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді.

Місцями, у яких заборонено споживати спиртне, згідно законодавства України є: закриті спортивні споруди (стадіони, бсейни); сквери, парки; громадський транспорт; дитячі майданчики; місця скупчення людей. така поведінка тягне за собою попередження (якщо проступок скоєно вперше) або штраф від 17 до 85 грн.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після застосування адмін.покарання тягнуть штраф від 51 до 119 грн. При подальшому систематичному здійсненні подібних правопорушень можуть застосуватися громадські роботи (від 20 до 30 год.), або виправні роботи (від 1 до 2 міс.) або адмін.арешт до 15 діб.

Як бачимо, основні види покарань за перелічені проступки є штраф, громадські та виправні роботи, а також адміністративний арешт.

Громадські роботи полягають у виконанні засудженим у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування. Це, наприклад, прибирання стадіонів, вулиць, парків, скверів, інших територій, роботи з благоустрою населеного пункту.

Виправні роботи застосовуються до особи за місцем роботи на термін, визначений вироком суду, з відрахуванням в дохід держави відповідного відсотка його заробітку.

Адміністративний арешт - короткочасне, до 15 діб позбавлення волі правопорушника з можливим використанням його на фізичних роботах без оплати праці

До неповнолітніх віком 16-18 років, які скоїли адміністративні проступки, можуть бути застосовані додатково наступні заходи:

- зобов'язання публічно або в іншій формі вибачитись перед потерпілим;
- попередження;
- догана або сувора догана;
- передання неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх

замінюють, або під нагляд педагогічному чи трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

Найменш суворим заходом є *зобов'язання публічно або в іншій формі вибачитись перед потерпілим*. Цей захід орган адміністративної юрисдикції застосовує тоді, коли він дійшов висновку, що неповнолітній визнав неправомірність своєї поведінки, суспільну шкоду скоєного діяння і покався в ньому. Публічність вибачення при цьому полягає у здійсненні його не тет-а-тет (тобто неповнолітній і потерпілий), а у присутності інших осіб. Питання про форму публічного вибачення вирішує орган адміністративної юрисдикції з урахуванням усіх обставин справи і побажань потерпілого.

Попередження - суворіший захід виховного впливу, що полягає в усному оголошенні органом адміністративної юрисдикції офіційного від імені держави осудження неповнолітнього правопорушника і його поведінки, яка виявилась у скоєнні адміністративного проступку, що не становить значної суспільної небезпеки.

Догана або сувора догана є заходами морально-психологічного впливу, які застосовуються до неповнолітніх правопорушників у разі систематичного невиконання ними встановлених правил поведінки і скоєння правопорушень, що свідчать про формування анти-суспільної установки. Догана або сувора догана є жорстокішими заходами стягнення, ніж попередження неповнолітнього. Вони супроводжуються офіційним від імені держави суворим засудженням неповнолітнього правопорушника і скоєного ним діяння.

Передання неповнолітнього під нагляд батькам або особам, що їх замінюють, складається з накладення на вказаних осіб органом адміністративної юрисдикції зобов'язання з посилення виховного впливу на неповнолітнього правопорушника: здійснення культурно-виховних заходів; роз'яснювальної роботи; систематичного контролю поведінки неповнолітнього та ін. Під особами, що замінюють батьків, розуміються усиновителі, опікуни і піклувальники.

Передавати неповнолітнього правопорушника під нагляд батькам або особам, що їх замінюють, доцільно лише в разі їх згоди і здатності забезпечувати нагляд і відповідний виховний вплив на неповнолітнього. Бажання і згода останнього при цьому не враховуються.

Передання неповнолітнього правопорушника під нагляд педагогічному або трудовому колективу означає накладення органом адміністративної юрисдикції на відповідний колектив з його (колективу) згоди зобов'язання здійснювати на неповнолітнього виховний вплив і контролювати його поведінку. Таким колективом може бути, наприклад, педагогічний колектив школи, де навчається неповнолітній, або трудовий колектив підприємства, де він працює. При цьому орган адміністративної юрисдикції, який розглядає справу про правопорушення неповнолітнього, повинен бути впевнений у можливостях позитивного впливу такого колективу на неповнолітнього правопорушника, що передається під нагляд колективу.

Передання неповнолітнього правопорушника під нагляд окремим громадянам складається з покладення на них обов'язків з виховання піднаглядного і контролю за його поведінкою. Цей захід накладається тільки за згодою громадян, яким передається неповнолітній і які добре зарекомендували себе на педагогічній роботі або в іншій сфері суспільне корисної діяльності.

Як бачимо, як основні (штрафи, громадські роботи), так і додаткові заходи адміністративного впливу на неповнолітніх є досить легкими і поблажливими. Але це зовсім не означає, що треба ставитися до таких заходів легковажно.

По-перше, накладення будь-якого адміністративного стягнення завжди відображається у відповідних інформаційних базах правоохоронних органів і враховується при повторному притягненню до відповідальності.

По-друге, про притягнення неповнолітнього до адміністративної відповідальності завжди повідомляються батьки, керівники по місцю навчання/роботи, дільнічі працівники органів міліції по місцю проживання.

Таким чином, підліток, який вже попався на скоєнні адміністративного проступку, завжди буде знаходитися під пильним контролем і викликати певну недовіру і підозру. Така ситуація, звичайно ж, не сприяє успішному навчанню та побутовому життю. Адже, наприклад, за будь-якою конфліктної ситуації, чи за будь-яких підозр, той, хто вже скоїв проступок, буде на крок ближче до суворішої відповідальності, аніж той, хто раніше не порушував закон.

3. Типологічні особливості підлітків, схильних до правопорушень

У роботі з учнями з різними відхиленнями в моральному розвитку необхідний диференційований підхід. Його ефективність залежить безпосередньо від врахування педагогами найважливіших типологічних особливостей, властивих цій категорії неповнолітніх.

Як доводять практика і наукові дослідження, саме типологічні особливості разом з відповідними зовнішніми факторами призводять до правопорушень.

Підлітки - правопорушника відрізняє від педагогічно занедбаних те, що він майже систематично порушує суспільні норми поведінки, передбачені законодавством.

Можна виділити чотири типа учнів правопорушників:

До першого типу правопорушників – конфліктно-ситуативного з переважаючою позитивною спрямованістю – відносяться неповнолітні, формування особистості яких проходило в позитивному середовищі.

У таких підлітків переважають позитивні потреби в соціальному спілкуванні. У них спостерігаються здебільшого соціально корисні інтереси, хоча правомірні шляхи їх задоволення обмежені. Звички до безцільного проведення часу майже не виражені. Для цього типу правопорушників характерними є попередня морально-позитивна поведінка, середня якість діяльності мислення й самоорганізації, сумлінне ставлення до навчання,

відносно висока працездатність. Вони – члени колективу класу, не ізольовані. Потрапляючи до групи правопорушників, тримаються незалежно, часто з ними не рахуються, проте такі особи відіграють роль виконавців.

Такі неповнолітні правопорушення вчинили вперше, випадково, всупереч загальній спрямованості особистості. Це стало можливим головним чином унаслідок ситуації. У виборі варіанта поведінки велику роль відіграють легковажність, помилкова оцінка дій та їх наслідків, поєднана із самовпевненістю. Підлітки розкаюються у вчиненому.

До цієї групи слід віднести і неповнолітніх, які вчинили правопорушення внаслідок сильного душевного хвилювання і стресового стану. Проте навіть якщо правопорушення має поодинокий характер і є випадковим у процесі формування особистості, воно завжди виступає як ознака, що свідчить про недоліки морального й емоційно-вольового виховання індивіда.

До другого типу правопорушників - неврівноважено-ситуативного з незначною негативною спрямованістю - віднесено учнів, особа яких формувалася у середовищі з невеликими відхиленнями. У них найбільше розвинуті матеріальні потреби. Вони віддають перевагу особистим інтересам перед колективними, але правомірні можливості їх реалізації обмежені.

У правопорушників цього типу, як правило, спостерігаються звички догідливості, безцільного проведення часу, бродяжництва.

Моральні елементи їх свідомості є досить невиразними. Це учні з відносно середньою якістю діяльності, мислення і самоорганізації, низьким інтересом до навчання, середньою працездатністю. Вони безвольні, грубі, егоїстичні, підозрілі, переживають постійну образу, ізольовані в шкільному колективі. У класі їх нерідко принижують. Нестійкість поведінки і безволля приводять таких неповнолітніх до групи з негативною спрямованістю, де вони виступають у ролі виконавців. Для учнів цього типу вчинення правопорушення можливо з урахуванням нестійкості їх спрямованості, але воно є ситуативним з точки зору приводу і обставин його вчинення. Вони

вперше вчинили правопорушення, хоча окремі з них вже допускали протиправні проступки під впливом конфліктної чи іншої несприятливої життєвої ситуації, яка раптово виникла, займалися бродяжництвом, вживали спиртні напої, доставлялися в органи внутрішніх справ.

Поведінка таких учнів залежить від мікросередовища, яке відіграє не останню роль у вчиненні ними правопорушень, або викликається престижними, пристосовницькими до мікрогрупи мотивами, прагненням «гострих почуттів». У боротьбі мотивів їх безпосередні потреби виявляються сильнішими, ніж моральні почуття й наміри, і моральні мотиви реалізуються вже тільки у вигляді жалю з приводу вчиненого. У них виникає почуття страху перед несприятливими наслідками непокори, намагання уникнути покарання. Після вчиненого правопорушення у підлітків з'являється часткове розкаяння, хоч не завжди глибоке, оскільки вони виправдовують мотиви своїх негативних дій і вчинків.

Третій тип правопорушників - нестійкий з переважаючою негативною спрямованістю - становлять неповнолітні, які формувалися в несприятливому, суперечливому середовищі. Вони схильні до вживання спиртних напоїв, паління. У таких школярів спостерігається розрив між особистими інтересами і громадським обов'язком, правомірні можливості задоволення інтересів обмежені.

Учні цього типу прагнуть до самостійності. Вони агресивні, часто влаштовують бійки, наслідують негативні звички дорослих осіб. Моральні установки деформовані, тверді переконання і глибокі почуття відсутні.

Їм притаманні відносно низькі якість мислення і самоорганізації, формальне, недбале ставлення до навчання, низька працездатність. Вони практично ізольовані від позитивного впливу колективу, характеризуються конфліктністю у відносинах з ним. Уміють легко пристосовуватися до умов, не змінюючи при цьому своїх установок та ціннісних орієнтацій. Рідко виступають як лідери, але часто є ініціаторами вчинення правопорушення. У групі з протиправною спрямованістю вони додержуються принципу «постою

сам за себе». Це – опора лідерів групи. Вчинювані ними правопорушення є наслідком переважаючої негативної спрямованості, моральної деформації. Такі неповнолітні перебувають на обліку в поліції, виправдовують свою та чужу протиправну поведінку.

Представники цього типу не досягли рівня загальної негативної спрямованості, але їх попередня поведінка характеризується неодноразово вчинюваними проступками, аморальними проявами. У таких учнів відзначається слабовільність, внаслідок чого вони нерідко вчинюють правопорушення під впливом більш «досвідченого» й активного учасника групи чи дорослого організатора або підмовника. Іноді вони самі виявляють дезорганізаторські тенденції, схильні до швидкої реалізації миттєвих потягів, відзначаються імпульсивністю дій. Ці особи вчинюють правопорушення ситуативно: місце, час, характер, наслідки вчинюваного ними правопорушення багато в чому залежать від нестійкості особистості і конкретної ситуації.

Ці підлітки емоційно байдужі, грубі у ставленні до близьких їм людей, мають нахил до ризику і створення конфліктної ситуації, розгальмовані, егоїстичні й марнославні, характеризуються надмірною претензійністю. Найчастіше це єдина дитина в сім'ї. В одних ситуаціях у них спостерігається підвищене прагнення до самостійності, нетерпимість до опіки, в інших же вони виявляють вражаючу безпомічність, страх і тривогу. Серед них є й такі, для яких характерна спрямованість на спілкування. Ця потреба виявляється у прагненні весь вільний час проводити серед однолітків.

Протиправна поведінка у представників даного типу може не відповідати їх планам, бути, з їх точки зору, ексцесом, «прикрим непорозумінням». У таких правопорушників відхилення від норм поведінки зумовлюється нестійкістю останньої і, як правило, залежить від ситуації, від впливу колективу школи, педагогів, батьків, неформальної групи.

У них іноді з'являється бажання виправити свою поведінку. Вони недооцінюють невідворотність покарання, що полегшує прийняття рішення про вчинення правопорушення.

До четвертого типу правопорушників - стійкого з негативною спрямованістю - відносяться учні, особистість яких формувалася у досить несприятливому середовищі. Їх життя проходило в атмосфері сімейних конфліктів і безладдя, в оточенні дорослих, які систематично вживали спиртні напої, не мали необхідного мінімуму знань і навичок виховання дітей, використовували антипедагогічні методи і прийоми, не контролювали їх поведінку. Це неповнолітні із складною аморальною системою поглядів, інтересів і потреб, які не вперше вчинюють правопорушення за переконанням і вже притягалися до відповідальності, перебувають на обліку в міліції.

У таких підлітків примітивні й низькі потреби, відсутні колективні інтереси, а особисті не відповідають правомірним можливостям їх задоволення. Простежуються звички до безцільного проведення часу, споживчого способу життя, «вуличного» фольклору. Яскраво виражена деформація моральних устоїв, як правило, послаблено почуття сорому, спостерігаються грубість, жадібність, невитриманість у поведінці, а іноді й жорстокість. Визначальними для них є байдужість до переживань інших осіб; неприязнь до позитивного середовища; перекручені уявлення про сміливість і товариськуність; агресивність, егоїзм. Протиправні вчинки позначені зневажанням їх наслідків.

Це учні з низькою якістю навчання і самоорганізації, низькою працездатністю, які позбулися інтересу до навчання. Вони ізольовані від колективу школи, протиставляють себе йому, намагаються вплинути на останній відповідно до своїх ціннісних орієнтацій. Це найчастіше лідери протиправної групи, навколо яких групуються інші її члени. Як правило, для вчинення правопорушення вони не просто використовують ситуацію, а іноді й активно її створюють.

Правопорушення у неповнолітніх цього типу є наслідком загальної негативної спрямованості, яка не досягла, проте, рівня злочинної установки особистості. Протиправні вчинки у них знаходять підтримку в аморальних переконаннях. Вони бравують скоєними правопорушеннями.

Практика свідчить, що «чисті» типи зустрічаються дуже рідко, найчастіше особі різною мірою притаманні характеристики кількох з них, їх зіставлення дозволяє зробити висновок про те, до якого типу можна віднести правопорушника. Безумовно, між визначеними типами немає чітко окреслених меж, поділ має умовний характер. Склад кожного типу рухливий, він залежить від ефективності запобіжно-виховної роботи у школі й поза нею.

Отже, такий поділ дає змогу скласти уявлення про ступень розвитку негативних якостей, особливості соціального середовища, прогнозувати умови, за яких можна чекати вчинення правопорушення тим чи іншим учнем.

4. Система роботи педагогічного колективу Чернігівського професійного будівельного ліцею з превентивного виховання та профілактики правопорушень серед учнів ліцею

В Чернігівському професійному будівельному ліцеї ведеться потужна робота з право виховної роботи учнівської молоді, основними напрямками якої є:

1. Створення максимально повної позаурочної зайнятості учнів з урахуванням їх інтересів. Не є таємницею, що типовий ланцюг сучасних злочинів: нудьга, хуліганство, злочинність, організована злочинність. Отже на засіданнях ради нашої лабораторії ми вирішили, що початок всього слід шукати в нудьзі, коли молода людина відчуває власну непотрібність та духовну пустоту (згадаємо Ушинського, який писав про те, що коли людина не знає, що їй робити в години дозвілля, у неї псується голова, серце і моральність). На ґрунті бездіяльності у дитини виникає комплекс неповноцінності, який штовхає до спотвореної форми протесту - хуліганства. Саме тому в ЧПБЛ існує багато гуртків на різний смак.

2. Важливий напрямок нашої роботи - скоординовані раціонально-розподілені дії всіх членів педколективу. Адже у кожного з викладачів та майстрів виробничого навчання своя позиція щодо того чи іншого «важкого» учня і ці позиції бувають аж надто протилежні: хтось бачить його потенційним хуліганом, а хтось розгледів схильність до малювання. Таким чином у нас таку дитину не нав'язливо запрошують на художній гурток, дають доручення по оформленню кабінету, бібліотеки, допомогти упорядкувати художні альбоми в гуртожитку. Учень із потенційного правопорушника стає активним членом учнівської молоді.

Головне - вміти розгледіти у «важкій» дитині певні нахили та інтереси, а це можливо тільки при тісному спілкуванні всіх ланок нашої лабораторії.

3. Співпраця ЧПБЛ з міськими організаціями та батьками. Спеціально запрошені спеціалісти проводять лекторії на правову тематику,

працівники юстиції допомогли організувати громадську приймальню з питань правової освіти де розглядаються найважливіші для учнів питання (проблеми, які цікавлять ліцеїстів пишуться на аркушах і вносяться до анонімного конверту довіри в бібліотеці).

4. Підвищення правової компетентності педагогів. Для всіх педпрацівників ліцею періодично влаштовуються правові семінари з найбільш актуальних питань, які проводить юрист або спеціально запрошені спеціалісти. Бібліотекар інформує про цікаві статті в періодиці.

Дані напрями право виховної роботи здійснюються в чотирьох етапах:

1. Систематично, раз на місяць (або у разі потреби, більше) проводиться засідання ради лабораторії на правовиховну тематику: розглядаються індивідуальні справи учнів, доцільність проведення того чи іншого заходу, сценарії тощо.

2. Реформування учнівського самоврядування. Цікавим прикладом є проведення на базі гуртожитку спільного інтерактивного засідання рад бібліотеки, музею «Берегиня», гуртожитку «Мої права - моє життя», на якому учні самі склали для себе правила свого внутрішнього життя в гуртожитку.

Ми розуміємо, щоб досягти практичного втілення правил для учнів у житті намагаємось, щоб вони були пережиті кожною дитиною, а не «звалювались з неба» у вигляді готових формул. Отже на цьому засіданні наші учні самі виробили для себе права та обов'язки свого позаурочного життя в гуртожитку і в результаті там значно покращилась дисципліна, адже діти живуть за власноруч створеними правилами.

3. Учніське творче самостійне проектування правовиховних заходів: адже учні самі знають, що для них найцікавіше та найактуальніше, тому активи груп, члени бібліотечного клубу «Співрозмовник» та «Феміда» допомагають готувати сценарії правовиховних заходів, самостійно підшукують інформацію на стенді «Правове виховання», наповнюють папку «Цікаве правознавство».

4. Співпраця всього педколективу з батьками, з позаліцейними організаціями: ЧОЦССМ, лікарі, поліція тощо. Батьків окремих учнів запрошуюють відвідати певні лекторії та зустрічі з психологом.

Вся правовиховна робота покликана відрізнитися чітким втіленням загальних педагогічних принципів виховання, підвищеної цікавістю, емоційністю, яскравістю, переконливістю, наочністю, доступністю і тактовністю, тому серед заходів правовиховного характеру ми використовуємо як традиційні, так і інтерактивні форми

1. Бесіди на морально-правову тему. Мета - пов'язати їх зміст з поведінкою учнів, попереджувати негативні вчинки. Ми обов'язково використовуємо матеріали з життя учбової групи (надає кл. керівник) та з місцевої преси (надає бібліотекар). Учні вчать давати оцінку своїм діям, вчинкам своїх друзів, реальним подіям. Головне - створити невимушену атмосферу (в цьому молодим викладачам допомагає психолог і МК кл. керівників).

Моделюються різні життєві ситуації (робота юриста, соціального педагога) на яких учні оцінюють явища, факти, а вкінці обов'язкові колективні висновки.

Наші теми для бесід: «Твої права і обов'язки», «Відповідальність за вчинки», «Право, мораль, звичаї, традиції».

2. Лекції - використовуються тоді, коли ми запрошуємо в гості лікаря, працівників соціальних служб, поліції. У нас є постійно діючий лекторій «Молодь і закон» та громадська приймальня з питань юридичної освіти.

Лектор професійно розглядає найактуальніші питання для учнів, які вони самі для себе обирають (інакше учні не будуть сприймати матеріал): «Наслідки венеричних хвороб», «Трудове законодавство». Метою всіх лекцій є формування в учнів розуміння і засвоєння конкретних правових понять.

3. Політичне правове інформування. Мета - причинно-наслідковий аналіз подій, цілісне ставлення до світу. Головне - своєчасно відгукуватись на

подію, намагались їх доступно висвітлювати. Для цього в бібліотеці існує спеціальний стенд з постійно оновлюваною інформацією, яку підбирають і аналізують не тільки бібліотекар, але і члени бібліотечного клубу «Співрозмовник»: «Як позбутися шкідливих звичок», «Молоді про працевлаштування».

4. Кіно, відеосеанси. Мета - найбільш повне сприйняття інформації.

5. Диспут. Самостійно оцінювати судження, аргументувати свої погляди, формувати правову думку колективу. Тут учні не тільки змагаються у поглядах, а й збагачуються новими правовими знаннями, долають помилкове уявлення. Темі: «Про це» - допомагає медсестра та психолог, «А якби законів не було» - допомагає юрист та соціальний педагог.

6. Правові вікторини - викликають інтерес до правових проблем.

7. Усний журнал. Зміст правових проблем розкривається на кількох сторінках, кожна з яких є стислим усним повідомленням з певного правового питання. Сторінка ілюструється віршами, малюнками, а значить сюди можна залучати якомога більше учнів з різними нахилами (художників, музикантів, читців), і різні діти ненав'язливо отримують певні правові знання.

8. Читацька конференція. Обговорення певного літературного твору з висловлюванням свого ставлення до фактів, надання оцінки героїв. У ліцеї таку форму роботи виконують з тими педпрацівниками, хто любить читати.

9. Тематичні вечори. Вихователь разом з учнями готує питання щодо гостей, оформлює зал, виставку книг.

10. Правові ребуси та КВК. Ми залучаємо навіть тих учнів, які зовсім не цікавляться правом: вони розгадують кросворди, обговорюють девізи, привітання, а значить ненав'язливо отримують правові знання.

11. Рольові ігри. Учні на практиці застосовують теоретичне знання, виробляють навички правомірної поведінки. Готувати їх допомагають викладач фольклорного гуртка, соціальний педагог, юрист та інші педпрацівники.

12. Мозковий штурм. Це означає штурм ідей, думок на задану правову

тему. Діти вільно і швидко висловлюють будь-які, навіть фантастичні, нереальні ідеї, що приходять на думку щодо теми, але без критики та обговорення. Ці ідеї фіксуються, систематизуються, оцінюються. Цей метод ефективно стимулює творчість учасників.

13. «Метод ABC». Використовується для активізації уваги учнів. Дітям пропонують зібрати відомі їм поняття з правової теми в алфавітному порядку та розмістити в таблиці.

14. Метод «Поставити на голову». Це креативна техніка вирішення правової проблеми. Лектор чітко формулює правову проблему «на ногах», наприклад: «які риси на вашу думку правосвідомого громадянина?» після обговорення з учнями викладач допомагає їм поставити проблему «на голову», наприклад «які риси на вашу думку у неправосвідомого громадянина?» знайдені рішення перевертаються з «голови на ноги», їх звіряють з попередніми. Учні порівнюють шляхи вирішення проблеми і приходять до оптимального результату. Цей метод розвиває пошук нестандартних підходів у вирішенні правових проблем, розвиває комунікативні здібності та самостійне мислення.

15. Метод замальовування та записування ідей. Він розвиває правовий світогляд та діапазон ідей. Його використовують будь де, де необхідні відбір та оформлення думок, інформації. Учні складають схему-малюнок на правову тематику. Проблемна тема записується в середині аркушу паперу. Від неї відходять головні гілки та підписуються літерами. Від кожної головної гілки відходять другорядні підписані гілки. Кожна група учнів презентує свою схему-малюнок. Аналізуються аналогічні роботи інших малих груп та обговорюються остаточний варіант схеми-малюнку. Цей метод розвиває особистість, здібності аналізувати та структурувати матеріал.

16. Метод проблемних ситуацій. Полягає в тому, що за спеціальною системою опрацьовується великі проблемні правові процеси або випадки з практичної роботи. Учням надається матеріали з певною правовою

проблемою, а вони мають оцінити ситуацію і знайти альтернативне її вирішення.

17. Використання Інтернету. Пошук правової інформації та представлення її за допомогою Інтернету.

18. Метод сценарію. Він полягає в розробці ймовірних і можливих моделей майбутнього. Наприклад, тема сценарію: «Яку ви уявляєте собі Конституцію через 10 років?». Такі розумові ігри сприяють формуванню певних уявлень про своє майбутнє, що переходить у мету, досягнення в якій вимагає певних дій з боку учнів.

Можна з впевненістю сказати, що за останні роки в Чернігівському професійному будівельному ліцеї склалася системна робота педагогічного колективу з правового виховання та профілактики правопорушень.

У рамках цієї системи успішно працює лабораторія з правового навчання та виховання основними завданнями якої є:

1. Підвищення правової культури всіх учасників навчально-виховного процесу: учнів, педагогів, батьків як через системну правову пропаганду, так і дотримання правових норм дисципліни у діяльності навчального закладу, в т.ч. з метою запобігання насильства стосовно дітей.

2. Застосування системи ранньої профілактики девіантної поведінки учнів; психолого-педагогічне діагностування особистості учня; ефективна індивідуальна робота з неповнолітніми, схильними до правопорушень.

3. Надання неблагонадійним сім'ям психолого-педагогічної допомоги; забезпечення наступності у правовиховній роботі на різних рівнях внутріліцейного життя.

4. Встановлення особливого контролю за здійсненням виховного процесу з учнями, віднесеними до груп соціального «ризик», вивчення його ефективності та результативності.

5. Організація змістовного дозвілля, різноманітної роботи за інтересами; впровадження ефективних методик позаурочної роботи з учнями.

6. Розробка цільових комплексних програм запобігання злочинності,

алкоголізму, наркоманії та інших негативних проявів в підлітковому соціумі із врахуванням факторів, які загострюють криміногенну ситуацію.

7. Активне залучення психологічних і соціальних служб до превенції девіантної поведінки учнівської молоді.

8. Забезпечення ефективної взаємодії, своєчасного інформування, спільної діяльності органів і установ освіти з іншими соціальними інститутами у правовому і превентивному вихованні учнів.

Ми завжди враховуємо вікову категорію та особливості юнацької психології.

Цільовою установкою лабораторії є виховання поваги до конституції розуміння й потреби дотримуватись у поведінці норм спілкування, поваги до людей, органів правопорядку, поширення правових знань, підвищення правової культури формування у молоді пріоритету здоров'я та мотивації вести здоровий спосіб життя.

До складу лабораторії входять: директор, заст. дир. з НВихР, психолог, соціальний педагог, бібліотекар, юрист, викладачі, класні керівники, майстри в/н, учнівське самоврядування, вихователі.

Звичайно в кожному закладі існують ради лабораторій або педагогічні консіліуми. Це метод координацій педагогічних впливів на учнів. Але наш ліцей пропонує таку організацію ради, куди не тільки входять представники всіх ланок виховного процесу, але і виконується діагностична, проєктивна і реабілітаційна функції.

Діагностична функція полягає у визначенні причини, динаміки змін та особливостей поведінки учнів. Ми не опускаємо стан здорові, аналіз мікроклімату родини, вивчення статусу дитини у навчальній групі. При діагностичному обстеженні дотримуємось принципів поваги до дитини і таким чином виявляємо причини її схильності до правопорушень: педагогічна занедбаність, реакція на конфліктну ситуацію, порушення психіки тощо.

Проєктивна функція нашої ради передбачає вироблення індивідуальної програми впливу на основі колективного обговорення. Кожен з членів ради

висловлює свою думку і вимальовується індивідуальна програма для зміни поведінки учня.

Ми пропонуємо індивідуальні програми для зміни поведінки учня у такому вигляді:

- Залучення учня до активної діяльності за інтересами (гуртки та клуби на базі гуртожитку та ліцею).

- Організація допомоги у навчанні з боку консультантів ради бібліотеки. Учні з ради допомагають більш слабким однокласникам навчитись швидше писати, якісно сприймати інформацію тощо.

- Індивідуальна робота з учнем тієї людини, котрій дитина найбільше довіряє (визначається з моніторингу): це може бути класний керівник, вихователь тощо.

- Психологічні засоби впливу на емоційно-вольову сферу дитини (наш психолог допомагає викладачам створювати ситуацію успіху на уроках з найважчих для учня предметів).

- Робота з батьками. Робота з батьківською громадськістю передбачає використання як просвітницьких форм і методів роботи, так і практичних занять. Розглянемо основні форми роботи з батьками.

1. Батьківські збори – робота з колективом батьків. Це форма організації спільної діяльності батьків, учителів, практичного психолога та соціального педагога, яка передбачає їх спілкування щоб, обговорити актуальні питання навчання і виховання, ухвалення рішень.

2. Консультації – форма роботи з батьками, яка передбачає надання фахівцями психологічної служби допомоги батькам з різних проблем родинного виховання.

3. Педагогічний консилиум – форма спілкування учнів, учителів, фахівців психологічної служби навчального закладу та батьків, метою якої є: цілісне, різнобічне вивчення особистості учня, вироблення єдиної педагогічної позиції; визначення головних напрямів удосконалення

виховного процесу зусиллями вчителів, батьків, самого учня; тренінги спілкування, методики оволодіння аутотренінгом.

4. Лекція – послідовний монологічний виклад узагальнених знань. Види лекцій: лекція-інструктаж, лекція-показ, лекція-репортаж, науково-популярна.

5. Семінар – активна форма просвіти батьків. Передбачає попередню самостійну роботу батьків і вчителів з вивчення літератури, підготовка виступів, доповідей, тез, запитань. Соціальний педагог заздалегідь оголошує тему семінару; після виступів здійснюється обмін думками.

Реабілітаційна функція - захист інтересів учня, який потрапив в конфліктну ситуацію. Нажаль, досвід нашого ліцею показує, що інколи керівники груп намагаються позбавитися важкої дитини, замінюють індивідуальну роботу відсівом. На зборах нашої ради ми спільно займаємось розв'язанням драматичних вузлів, кожен пропонує своє рішення проблеми разом приймаємо оптимальне рішення.

Наша практика довела, що дійовим методом правовиховної роботи та попередження правопорушень є використання об'єктивних методів діагностики учня та різних видів моніторингу, анкетування. Саме - об'єктивних, оскільки сприйняття здебільшого відбувається на рівні «подобається - не подобається», що вкрай ускладнює профілактичну діяльність.

З досвіду роботи ми вирішили, що доцільно проводити спеціальні моніторинги серед учнів груп «ризик». Так, на основі анкетування, проведеного психологом, рада лабораторії зробила порівняльний аналіз педколективу і виявила закономірності педагогічного успіху. Отже серед основних особливостей педагогічних працівників, за якими учні девіантної поведінки визначали рейтинг вчителів, були названі ознаки у такій послідовності:

- Почуваю себе поруч з ним легко.
- Вірить мені, поважає як людину.

- Не відчуваю страху перед ним.
- Не «вичитує» перед всіма.
- Допомагає в скрутній ситуації.

Не важко переконатись, що «важкі» учні передусім цінують моральні якості педагога і навіть професійна майстерність стоїть далеко не на першому місці. Дирекція ліцею ставить перед собою завдання - робота не тільки з учнями, але і з викладачами, які бувають причиною конфліктних ситуацій з дітьми чи дозволяють нетактовності. Також подібні моніторинги більш повно розкривають особистість учня, що поліпшує ефективність роботи.

Виходячи з практики, можемо сказати, що форми правовиховної роботи тоді впливають на поведінку учнів, коли до їх підготовки максимально залучені самі учні, коли вони бачать результати своєї діяльності. Учень краще сприймає ту інформацію до якої не байдужий. Тоді інформація у свідомості перетворюється на погляди, переконання, дії. Учні знають норми права, але не виробили в собі відповідних навичок поведінки.

Саме тому всі форми нашої правовиховної роботи спрямовані на:

- Актуальність.
- Цікавість.
- Активну дієвість самих учнів.

Правове виховання в ЧПБЛ тісно пов'язане з іншими видами виховання: моральним, трудовим, естетичним. Моральне виховання готує учнів до сприйняття та засвоєння норм права, робота з естетичного виховання зменшує можливість здійснення учнями хуліганських вчинків по відношенню до природи, пам'яток мистецтва та архітектури.

Педагоги ЧПБЛ звертають увагу учнів передусім на такі питання, з якими підлітки зустрінуться поза межами ліцею, під час працевлаштування, вирішення питань щодо збереження житла тощо (цивільне, трудове, сімейне право).

Вся правовиховна робота в ліцеї об'єднана в базовий комплекс, який включає в себе:

- адміністрацію (директор, заст. дир . НВихР);
- бібліотекарів;
- вихователів гуртожитка;
- психологічну службу (практ.психолог, соц.педагог);
- викладачів фізвиховання, ДПЮ;
- кер.гуртків художньої самодіяльності;
- класних керівників, майстрів виробничого навчання.

На кожній з ланок треба зупинитись окремо, адже при єдиній меті і тісній співпраці у кожного є свої особливі методи роботи.

1. Адміністрація Чернігівського професійного будівельного ліцею:

- веде соціальний паспорт ліцею;
- вивчає особливості контингенту учнівського колективу, причини появи важковиховуваності підлітків;
- розробляє систему правовиховної роботи з учнями, схильними до правопорушень та їх сімей;
- веде внутріліцейний контроль за правовиховною роботою;
- веде Раду профілактики правопорушень серед неповнолітніх.

2. Заступник директора з навчально-виховної роботи:

- прогнозує виховну роботу з учнями, які мають девіантну поведінку, не благодійними сім'ями;
- координує та узгоджує плани правовиховної роботи класних керівників;
- вивчає передовий педагогічний досвід з правового і превентивного виховання учнів, популяризує його в різних формах методичної роботи з класними керівниками;
- проектує правовий батьківський та учнівський всеобуч.

3. Класний керівник:

- веде щоденники психолого-педагогічних спостережень за учнями, схильними до правопорушень;
- веде облік учнів групи «схильних до правопорушень»;

- залучає важковиховуваних підлітків до різних видів діяльності: громадсько-корисної, спортивної, творчої, пізнавальної: проводить акції милосердя;

- популяризує в учнівському середовищі знання про негативний вплив на здоров'я дитини алкоголізму, наркотиків, тютюнокуріння, токсикоманії;

- формує в учнів потребу у здоровому способі життя, виховує в учнів прагнення позбутися шкідливих звичок і готовності до позбавлення негативних рис характеру;

- проводить індивідуальну роботу з учнями «схильними до правопорушень»;

- здійснює контроль за організацією вільного часу важковиховуваних підлітків;

- вивчає дотримання важковиховуваними підлітками режиму дня та правил для учнів;

- інформує батьківську громадськість про додержання учнями поведінкових норм, досягнення в навчанні;

- співпрацює з інститутами, причетними до виховання важковиховуваних підлітків (кримінальною поліцією, службою в справах неповнолітніх);

- забезпечує на рівні групи первинну, вторинну та третинну превенцію важковиховуваності учнів;

- веде корекційну діяльність соціально-педагогічної ситуації розвитку життєдіяльності підлітків;

- розробляє програми вивчення і виявлення рівнів морально-етичного і соціального розвитку та виховання важковиховуваних підлітків.

4. Бібліотекар:

- проводить правовиховну роботу шляхом друкованого слова;

- залучає важковиховуваних підлітків до роботи в бібліотечному клубі, раді бібліотеки;

- залучає важковиховуваних підлітків до участі в різного роду акціях на базі бібліотеки, в бібліотечних виховних заходах,

- спільно з класним керівником здійснює контроль за організацією вільного часу важковиховуваних підлітків;

- веде індивідуальну роботу із учнями схильними до правопорушень;

- співпрацює з соціальними інститутами регіону (службою в справах неповнолітніх, кримінальною поліцією та ін.) з метою підвищення ефективності правовиховної роботи та у превенції правопорушень;

- співпрацює з наставниками, закріпленими за учнями з девіантною поведінкою;

- організовує лекторій «Молодь і закон».

5. Психолог ліцею:

- створює картотеку підлітків девіантної поведінки;

- здійснює психологічну профілактику та корекцію відхилень у поведінці неповнолітніх;

- консультує класних керівників та батьківську громадськість з проблем використання методик та корекції девіантної поведінки учнів, психолого-педагогічної діагностики особистості учня.

6. Соціальний педагог:

- формує гуманні стосунки між вихованцями, учнями та педагогами;

- охороняє та захищає права та інтереси дітей;

- вивчає особливості особистості учня, соціальної ситуації розвитку та умов життєдіяльності;

- виявляє інтереси та потреби, проблеми і труднощі підлітків;

- створює атмосферу психологічного комфорту для учнів у навчальній та позанавчальній діяльності;

- організовує та координує різні види позанавчальної діяльності підлітків;

- попереджає конфлікти в учнівських колективах;

- орієнтує учнів на здоровий спосіб життя;
- проводить профілактику правопорушень серед неповнолітніх, працює з учнями «групи ризику»;

- здійснює посередницьку діяльність між вихованцями та адміністрацією, педагогами ліцею, батьками, різними соціальними інститутами;

- взаємодіє з педагогами, психологом, батьками або опікунами для надання допомоги учням;

- попереджає суїцидальні спроби неповнолітніх.

7. Вихователі:

- залучають учнів девіантної поведінки, проживаючих в гуртожитку, до Ради гуртожитку;

- залучають важковиховуваних учнів до масових заходів гуртожитку;

- контролює вільний час учнів девіантної поведінки.

8. Керівники фізвиховання:

- виховує дбайливе ставлення до свого здоров'я;

- формує основи здорового способу життя;

- залучає учнів, що стоять на внутріліцейному обліку до занять в спортивних секціях.

9. Учніське самоврядування:

- організація і проведення позакласних заходів, спрямованих на формування правової свідомості учнів;

- координація роботи груп;

- організація дозвілля учнів у ліцеї;

- контроль за відвідуванням учнями уроків, станом поведінки у групах, дотриманням режиму навчально-виховного процесу учнями ліцею;

- ухвалення рішень з найважливіших питань життя ліцею та інформаційне забезпечення учнів в межах своєї компетенції, співпраця з педагогічним колективом;

- організація волонтерського руху;

- організація контролю за збереженням ліцейного майна, підручників, дотриманням санітарно-гігієнічних умов;

- проведення соціологічних досліджень, опитування, анкетування учнів ліцею з найважливіших питань їх життєдіяльності.

А тепер пропоную розглянути деякі ланки окремо.

Адміністрація ліцею

Активно використовується педагогічний потенціал адміністрації ліцею та громадських організацій для впливу на учнів, які без поважних причин пропускають навчальні заняття, їх батьків або осіб, які їх замінюють.

В ліцеї створено раду профілактики правопорушень, в склад якої входять: члени адміністрації ліцею, вчителі, майстри в/н, психолог, який займається проведенням ранньої профілактичної роботи серед підлітків, їх батьків (за потреби) по попередженню правопорушень і організацією роботи з кризовими сім'ями. Рада профілактики бере участь у проведенні антиалкогольних та антинаркотичних заходів, пропагує здоровий спосіб життя.

В обов'язки ради входить організація та проведення правової пропаганди серед учнів, організація навчання класних керівників формам і методам профілактичної роботи, підтримання тісних зв'язків з правоохоронними органами, лікарями.

Робота організується на основі плану роботи штабу профілактики правопорушень серед учнівської молоді Чернігівського професійного будівельного ліцею.

Робота психолога

В ліцеї працює психолог, який одночасно є членом Ради лабораторії з правового виховання. В своїй діяльності він також враховує напрямки роботи визначені на засіданнях ради лабораторії, працює над вирішенням поставлених питань.

Психологом ліцею проводиться діагностична, розвивальна, корекційна, просвітницька та профілактична робота з учнями ліцею.

Діагностична робота передбачає визначення типу темпераменту, рівня агресивності, анкетування щодо схильності до адитивної поведінки. Згідно результатів проводиться відповідна групова та індивідуальна корекційна робота. Розвивальна робота психолога направлена на підвищення рівня адаптованості учнів, розвиток навичок спілкування, підвищення рівня комунікабельності. Також психолог активно працює в напрямку просвітницької та профілактичної роботи, проводить заняття з правовиховної тематики. Деякі з них проходять за участю бібліотекаря або юриста ліцею.

Юрист

Юрист, який працює в ліцеї теж входить до Ради лабораторії з правового виховання. Його завдання полягає у поширенні правових знань, та у зміцненні правового виховання учнів. Для реалізації цих завдань, юрист співпрацює з класними керівниками, бібліотекарем, психологом, майстрами виробничого навчання. Проводяться спільні заходи з класними керівниками та майстрами виробничого навчання, щодо роз'яснення учням кримінальної відповідальності за вчинення злочину та інші протиправні дії, проводиться роз'яснення прав та обов'язків за Конституцією України, та ознайомлення з іншими важливими законодавчими нормативними актами, відповідає на задані питання щодо законодавства.

Також, юрист ліцею надає індивідуальні юридичні консультації учням та педпрацівникам. Займається захистом юридичних прав дітей-сиріт нашого ліцею, відстоює їхні інтереси в судах міста.

Мета роботи полягає у сприянні поширенню серед учнів правових знань з основних галузей права, що є профілактикою попередження протиправних діянь серед учнів.

Соціальний педагог

Основним напрямком роботи соціального педагога є своєчасне виявлення учнів, схильних до правопорушень. Перш за все оновлення бази даних дітей, що потребують підвищеної педагогічної уваги, дітей з

неблагонадійних сімей, учнів, що знаходяться на внутріліцейному контролі. Оформлення інформаційних куточків з питань профілактики правопорушень, наркоманії, алкоголізму, тютюнопаління, СНІДу, ведення ретельного контролю за відвідуванням навчальних занять учнями «групи ризику», відстеження учнів з девіантною поведінкою.

Важливою ланкою у профілактичній роботі соціального педагога є індивідуальна робота з учнями облікових категорій. З ними ведеться індивідуальна робота: оформлення індивідуальних карток учнів, діти поступово залучаються до позаліцейної роботи, складення психолого-педагогічних характеристик, регулярно проводяться індивідуальні бесіди.

Соціальним педагогом проводяться індивідуальні та масові профілактичні заходи. Широко практикуються відвідування учнів вдома, бесіди з батьками, індивідуальні консультації, залучення учнів з девіантною поведінкою до спортивних секцій, гуртків.

Завдяки тестуванням, співбесідам вивчається особистість дитини, мікроклімату її сім'ї, адаптування її в середовищі. На основі досліджень надаються рекомендації як учням, так і батькам, педагогам щодо попередження подальших конфліктних ситуацій.

Ведеться внутрішній облік дітей та підлітків схильних до правопорушень. Складаються плани заходів щодо профілактики правопорушень, дитячої бездоглядності та негативних явищ в учнівському середовищі.

Організовується індивідуальна робота з профілактики правопорушень серед цієї категорії учнів. Усі дані обробляються, аналізуються й записуються у соціально-психологічну картку учня. У ній відображаються причини виникнення важковихованості, позитивні та негативні якості учня, особливості сімейного виховання. На основі цієї характеристики підбирається корекційна програма, тренінгові й практичні заняття, що включають методи виховного впливу на дитину.

Робота соціального педагога не закінчується тільки стінами ЧПБЛ. Соціальний педагог тісно співпрацює з керівником з центром соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді. Спільно проводить виховні години, тренінги, батьківські лекторії, рейди та соціальне інспектування дітей.

Таким чином, соціальним педагогом у навчально-виховному закладі проводиться значна превентивна робота з неповнолітніми, схильними до жорстокої поведінки. Це, зокрема:

1. Виховна діяльність:

- ліцейний облік важковиховуваних підлітків, які потребують допомоги, підтримки;
- відвідування неблагополучних, проблемних сімей (щотижня);
- проведення виховних годин на морально-етичні теми, проблеми взаєморозуміння, поваги;
- ведення картотеки: неблагополучні сім'ї; діти-інваліди; діти з послабленим здоров'ям; діти-сироти; обдаровані діти; важковиховувані; групи тренінгу;
- консультативна робота з учнями, батьками, вчителями;
- співробітництво з комісією в справах неповнолітніх;
- співробітництво з медичними закладами; з центрами соціальних служб для молоді;
- робота з педагогічним колективом.

2. Врахування індивідуально-характерологічних особливостей учнів:

- вивчення соціально-психологічних особливостей особистості та соціально-педагогічного впливу мікросередовища на вихованців;
- організація відповідної психокорекційної роботи з учнями;
- соціально-психологічна допомога та підтримка особистості в кризових ситуаціях.

3. Розвиток комунікативних якостей:

- залучення учнів до культурно-масової роботи;
- проведення тренінгових занять;

- корекція стосунків, способів соціальної дії, посередництво в творчому розвитку особи і групи;
- залучення підлітків до гурткової роботи.

Методична комісія класних керівників

Активно працюють в правовиховному напрямку класні керівники і майстри виробничого навчання. Особливо виважених дій вимагається від роботи класного керівника, його контактів з вчителями -предметниками. І тут ми теж ставимо наголос на співпрацю. Спілкування з іншими вчителями визначає пошуки взаємоприйнятних шляхів узгодження педагогічних засобів впливу на особливість учня девіантної поведінки. Класне керівництво у нас отримують тільки ті педагоги які завжди відстоюють свою позицію на педагогічних радах, під час полеміки з колегами і діють у напрямку захисту і допомоги учням, якими б «важкими» вони не були. Голова секції методкомісії класних керівників завжди ставить одним з головних умінь вчителя своїм тактовним своєчасним втручанням запобігти розвитку конфліктів та появі правопорушень. Це досягається у приватних, товариських бесідах, при діловому обміні думками у неофіційній обстановці, на засіданнях методкомісій. На засіданнях МК класних керівників окреслюється рівень знань груп, практичні навички з актуальних питань з правової роботи, проблеми, які існують в кожного класного керівника і шляхи їх вирішення. Голова МК інформує які правові заходи плануються в поточному місяці і рекомендує конкретним класним керівникам відвідати відкритий виховний захід.

Всю виховну роботу майстер і класний керівник проводять разом. Щоб виявити учнів девіантної поведінки в кожній групі заведений щоденник поведінки, де кожний викладач записує порушників. Проаналізувавши записи в щоденнику, класний керівник з майстром виявляють «важких» учнів і беруть їх на контроль. Такі учні зазвичай знаходяться на внутріліцейному контролі. Для них проводиться рада профілактики групи, потім рада профілактики ліцею, виносять рішення від попередження до догани.

Кожного місяця з такими учнями класний керівник проводить індивідуальні бесіди, в ході яких викладач виявляє інтереси, вподобання учнів. Порадившись з бібліотекарем, психологом та соціальним педагогом класний керівник намагається заохотити учнів до позакласного життя згідно їх інтересам. Особливо люблять працювати учні в бібліотеці: саме вони, як це не дивно, складають раду бібліотеки, допомагають при підготовці виховних заходів. Їм імпонує така довіра у важливих питаннях зі сторони дорослих. Учні відчувають свою відповідальність і ще жодного разу не підводили керівників, не дивлячись на свою не дуже високу культуру виховання. Часто саме з бібліотекарями вони не тільки розширюють свій світогляд, вдосконалюють навички і вміння і розкриваються як особистості. Тоді з ними набагато легше встановити контакт і класному керівникові, виявити причини девіантної поведінки і допомогти такій дитині стати гідною особистістю і рівноправним членом соціуму. Бібліотекар поповнює інформацією характеристику таких учнів і радить класному керівникові, в якому напрямі працювати далі. Активно співпрацює цей класний керівник і з психологічною службою ліцею. Часто на виховні години викладач запрошує психологічну службу, яка проводить різні тренінги, тим самим одержує додаткову інформацію про учнів. Проаналізувавши результати тренінгів психологічна служба зі свого боку радить класному керівнику і майстру в/н як потрібно надалі працювати в групі. Класний керівник і майстер в/н підтримує тісні зв'язки з сім'ями своїх учнів, вивчають побутові умови учнів. Для цього проводять батьківські збори, відвідують дітей вдома. Батьків, які не змогли прийти на батьківські збори, викликають до ліцею. Таким чином, всі батьки протягом одного півріччя як правило приходять до ліцею.

Така тісна співпраця і по справжньому уважне ставлення до дітей дають дійсно вагомі результати. За три роки група, яка вважалася «важкою» стала однією з кращих.

Вихователі

Велику роботу проводять вихователі гуртожитку. Майбутнє здоров'я, навіть життя людини залежить від того, якими були її дитинство і юність, які звички вона набула в цьому віці. Легко привчити організм до спиртного, нікотину, наркотиків, а от позбутися цих шкідливих звичок дуже важко. «Бережіть здоров'я з молоду!» - ці слова ми часто повторюємо. Заплановані бесіди: «Пияцтво шлях до злочину», «Наркоманія - дорога в нікуди». Частими гостями в нашому гуртожитку є лікарі-наркологи та терапевт.

Багато заходів впродовж року відбуваються на правову тематику. Нагадуємо, що шлях до злочину розпочинається з розбещеності, неповаги до старших, жорстокості.

Дуже важкий час переживає наша країна. Безробіття і інші соціальні негаразди приводять до того, що підлітки стають на злочинний шлях. Закликаємо учнів пам'ятати, що незнання закону не звільняє від відповідальності. Підтримуємо зв'язок з працівниками кримінальної міліції, з дільничним інспектором. Часто організуємо зустрічі з юристом, який працює у нас в ліцеї та соціальним педагогом.

Психологічна допомога учням надається разом з психологічною службою. Разом з вихователями психологічна служба організує різноманітні заходи (круглі столи, диспути, бесіди) на теми, які цікавлять сучасну молодь.

Бібліотекар

Головна мета наших бібліотекарів - виконувати роль провідника соціально-правових вимог, та за допомогою друкованого слова проводити системну профілактичну попереджувальну допомогу. Саме бібліотека є надійним інформаційним центром з правових питань, вона допомагає всім педпрацівникам проводити правовиховні заходи, підбирає індивідуально для кожного учня необхідну літературу на правову тематику.

Реалізують цю мету вони поетапною роботою:

I етап: Поповнення знань з питань правової тематики, готовність до співпраці бібліотекаря, юриста, психолога та соціального педагога.

II етап: Проведення ранньої діагностики. На цьому етапі нами разом з психологом та соціальним педагогом були складені питання моніторингу для учнів. Після їх обробки ми змогли чітко окреслити аудиторію, на яку повинна бути спрямована профілактична (в тому числі і індивідуальна) робота а саме: схильні до шкідливих звичок, учні з неповних сімей, учні, схильні до правопорушень.

III етап: На кожного учня, з групи «ризик» заведено індивідуальну картку, в якій фіксуються зміни в характері й поведінці, ведуться записи психолого-педагогічного спостереження. В таку картку рекомендуємо записувати: загальні відомості про учня та його сім'ю; розвиток особистості; проблеми навчання та виховання; риси характеру, тип темпераменту, здібності; ознаки педагогічної запущеності; ставлення до виховних заходів. Така всебічна діагностика не тільки висвітлює динаміку розвитку учня протягом декількох років, але і надає можливість застосування індивідуальних виховних методів. Такі картки допоможуть знайти шляхи індивідуальної роботи з «важким» учнем.

IV етап: Залучення всіх «важких» учнів до виховної роботи бібліотеки згідно їх індивідуальних рис. А саме: одні учні допомагають складати каталог літератури з правової тематики, пишуть коротенькі анотації на ці книжки (а значить і читають їх), інші допомагають готувати виховні заходи з правової тематики, готують питання лекторам, дехто навіть сам готує реферати та доповіді на найбільш болючу тему. Таким чином всі «важкі» учні залучені до роботи. В нашій бібліотеці є і каталог правової літератури, і багато дитячих доповідей на правову тематику. Всі матеріали зібрали по спеціалізованим папкам. Таким чином, бібліотекар працює разом з учнями і в процесі такої співпраці, такого спілкування вони поступово становляться гідними громадянами нашої країни.

V етап: Проведення первинної профілактики. Сюди треба включили постійно діючий правовий лекторій на базі бібліотеки «Молодь і закон». В його рамках професійні юристи та працівники юридичних органів читають лекції на правову тематику для всіх учнів нашого ліцею. Наші бібліотекарі самі складають договір з відділом юстиції, де вибирають (знову ж таки за допомогою учнів) найбільш хвилюючі теми для бесід: «Злочин і кара», «Права та обов'язки дитини» і ін.

В майбутньому планується удосконалити питання моніторингу, розробити цикл лекцій «Молодь за здоровий спосіб життя». Будемо намагатись проводити свою роботу так, щоб формувати вміння застосовувати знання отримані в бібліотеці в повсякденному житті. Рівень інформаційної діяльності у нас нажаль обмежується традиційними формами бібліотечного обслуговування що не завжди забезпечує своєчасне і регулярне одержання нової інформації. Ми розуміємо, що бібліотеці нашого ліцею потрібно йти в ногу з часом, адже наше майбутнє - це цифровий світ з інформацією, яка доступна кожному будь де і будь коли. Сьогодні держава виділяє кошти на видавництво лише навчальної літератури, мало на художню, науково-популярну, правову літературу, і нова інформація не надходить своєчасно до користувача. Тому наші учні не завжди відвідують нашу бібліотеку не настільки активно на скільки нам цього хотілось, шукаючи необхідну інформацію в Інтернеті. Тому на перспективу є питання створення електронної бібліотеки на базі ліцею. Електронна бібліотека створюється як інформаційна система, яка дозволяє надійно накопичувати, зберігати і використовувати інформаційні ресурси. Така бібліотека своєчасно забезпечить як учнів так і педагогів різноманітними інформаційними джерелами, що сприятиме підвищенню їх рівня компетентності, і як кінцевий результат-підвищення якості підготовки робітничих кадрів.

5. Бесіда з елементами тренінгу:

«Що необхідно знати дітям, щоб захистити свої права?»

Демократизація українського суспільства, а разом із ним і нашого ліцею, вимагає все гучніше порушувати питання про права дитини: у родині, у ліцеї, у державі.

Мета: сприяти формуванню правового світогляду підлітків, який включав би систему теоретичних поглядів на права, і на цій основі формувати відповідну активну позицію підлітків у реалізації прав у житті.

Завдання:

- самооцінка учасниками рівня своїх знань про права дитини;
- ознайомлення підлітків з основними положеннями Конвенції ООН про права дитини;
- стимулювання соціальної активності й ініціативи підлітків-лідерів;
- формування навичок правомірної поведінки підлітків і навчання діяти в різноманітних життєвих ситуаціях у відповідності з нормами права;
- виховання в підлітків непримиренності до протиправної поведінки, формування навичок правомірного реагування на неправомірні дії однолітків;
- вироблення в підлітків-лідерів мотивації до організації просвітницької роботи серед однолітків;
- формування в підлітків-лідерів навички надання одноліткам необхідної підтримки, консультативної допомоги у проблемах, пов'язаних із правами дитини.

Основні поняття для засвоєння: декларація, конвенція, закон, права дитини, права (економічні, політичні, громадянські, соціальні, екологічні, культурні), нормативно-правовий акт, правозахисні організації.

Обладнання: анкети учасника тренінгу (початкове та заключне опитування), правила проведення тренінгу, законодавство України про захист прав дитини, міжнародне законодавство про права дитини.

Вступне слово тренера. Тема сьогоднішнього заняття «Що необхідно знати дітям, щоби вміти захищати свої права?». Теоретичний і практичний матеріал сьогоднішньої бесіди має на меті краще пізнати себе, допомогти вам усвідомити глибинний зміст і суть прав дітей, навчитись аналізувати, регулювати свою поведінку, ознайомитися з правилами та механізмом захисту прав дитини.

Наше заняття дасть вам змогу розглянути вже напрацьований досвід у сфері прав дитини, їх розвитку. У ході заняття планується ознайомлення з текстом Конвенції ООН «Про права дитини», законодавством України про захист прав дитини, механізмами захисту ваших прав.

Чого ж слід навчитися, захищаючи свої права? Це довгий список, але, перш ніж навчитися захищати права, треба дізнатись, які саме права є в дитини та яким чином їх можна захистити. Саме на ці запитання ми будемо шукати відповіді під час сьогоднішнього тренінгу.

Вправа 1. «Правила тренінгу» (3-5 хв)

Мета: установлення атмосфери довіри та співпраці між учасниками тренінгу.

Обладнання: великий аркуш паперу, маркери.

Хід проведення

На початку тренер пропонує кілька правил, далі учасники тренінгу його доповнюють. Правила вписуються маркером на великий аркуш паперу та вивішуються на видному місці. Отже, кожний з учасників тренінгу буде (нижче подаємо приблизний перелік правил):

- доброзичливим;
- коректним;
- тактовним;
- толерантним;
- терпимим;
- конструктивним;
- говорити від свого імені;
- активним;
- говорити на тему;
- говорити лаконічно;
- дотримуватись «правила руки» (піднімати руку, коли бажає висловити свою думку);
- дотримуватись «правила двох рук» (тренер або будь-який з учасників піднімає дві руки, коли в аудиторії стає шумно).

Вправа 2. «Знайомство учасників тренінгу» (15 хв)

Мета: створення емоційно комфортної атмосфери довіри, розкутості, подолання сором'язливості, що сприяє результативній спільній роботі учасників тренінгу. Вправа «Знайомство», як і попередня вправа «Правила», є неодмінним етапом проведення бесіди з елементами тренінгу, навіть тоді, коли всі учасники заняття знайомі один з одним.

Обладнання: бейджі або листочки клейкого паперу, фломастери.

Хід проведення

Тренер пропонує кожному учаснику тренінгу написати ім'я, яким би він хотів, щоб його називали у групі, а також можна написати слово, що асоціюється в нього з поняттям «право». Можна намалювати символ (емблему), що відображає індивідуальність, захоплення, переконання.

Далі необхідно, щоб кожний стисло прокоментував написане слово, що асоціюється в нього з поняттям «право». На представлення кожному учаснику дається 20-30 секунд.

Вправа 3. «Очікування» (15 хв)

Мета: отримати інформацію про те, з якою метою прийшли учасники тренінгу на заняття, провести вхідний моніторинг уявлень учнів про проблему прав дитини. Визначити рівень їх зацікавленості цією проблемою.

Обладнання: вхідна анкета учасника тренінгу.

Хід проведення

Тренер пропонує кожному учаснику тренінгу заповнити вхідну анкету учасника тренінгу. Після цього можна провести стисле обговорення за такими запитаннями:

- Як ви гадаєте, для чого дитині потрібні права?
- Чи актуальна нині охорона прав дитини?
- Хто з вас може сказати, що дуже добре обізнаний з міжнародним та українським законодавством, яке захищає права дитини?
- Чи хотіли б ви сьогодні більше дізнатись про законодавство, яке вас захищає?
- Чого ви очікуєте від сьогоднішнього заняття?

Вправа 4. «Які умови необхідні для захисту прав дитини?» (20-25 хв)

Мета: сприяти зміні фокуса точки зору учасників на проблему порушення прав дитини; наочно продемонструвати соціальні й емоційні зв'язки, що забезпечують необхідні умови для виживання й розвитку дитини.

Обладнання: сім листків самоклеючого паперу (або сім смужок паперу, що кріпляться шпильками для шиття), на кожній з яких великими буквами (так, щоб можна було прочитати із залу) написано одне з таких слів: «ДІВЧИНКА», «РОДИНА», «ДІМ», «ОСВІТА», «ЛЮБОВ», «ПРАВА», «НАДІЯ»; 7 різнобарвних товстих вовняних ниток (1,5 м), ножиці.

Хід проведення

Вправа починається зі вступного слова тренера: «Народжується дитина. Щоб вона стала людиною, слід оточити її любов'ю, піклуванням. Звернемось до Конвенції ООН «Про права дитини», де записано: «Кожна людська істота до досягнення 18-річного віку - дитина».

Чому для захисту прав дитини було прийнято окремий законодавчий акт, який називають «Світовою конституцією прав дитини», - Конвенцію про права дитини? Тому, що дитину ані в чому не можна порівнювати з дорослими».

Для сприяння зміні фокуса точки зору учасників на проблему порушення прав дитини та наочно продемонструвати соціальні й емоційні зв'язки, що забезпечують необхідні умови для виживання та розвитку дитини, тренер пропонує випробувати методику «Нитки». Перед початком випробування методики тренер просить групу сісти півколом, щоби створити своєрідний амфітеатр. Потім із числа учасників тренер вибирає сім осіб, які одержують картки зі словами. Учасники майбутньої дії стають спиною до аудиторії - «глядача» - та прикріплюють свої картки на груди так, щоб до визначеного часу «глядачі» їх надпис прочитати не могли. У центр півкола викликається учасник, який одержав картку зі словом «ДИТИНА». Потім тренер починає розповідати історію, запрошуючи у визначених моментах увійти в коло дії по черзі інших з вибраних ним шести учасників. Кожний із них один із кінців кольорової нитки, запропонованої тренером, затискає в руці, а інший кінець віддає «ДИТИНІ». Таким чином, поступово «ДИТИНА» опиняється в колі, з'єднана з кожним з інших учасників дії кольоровою ниткою.

Тренер. Зараз я розповім вам історію, складену на підставі фактів, що мали місце в дійсності. Отже, жила-була дівчинка. Вона росла дуже щасливою дитиною. У неї були мама й батько, бабуся й дідусь і навіть старший брат. У дівчинки була РОДИНА. (Тренер виводить учасника, якому була віддана картка «РОДИНА», і з'єднує його ниткою з «ДИТИНОЮ».)

Усі члени родини дівчинку дуже любили та піклувались про неї, вона знала тоді, що таке дійсна ЛЮБОВ. (Виводиться учасник із карткою «ЛЮБОВ». Протягується друга ниточка.)

Родина дівчинки була досить забезпеченою й жила у великому та світлому будинку. (Виходить учасник із карткою «ДІМ»; протягується ниточка.)

Дівчинка училась у школі-гімназії, одній із кращих у їхньому місті, вона одержувала ОСВІТУ. (Вихід наступного учасника з карткою «ОСВІТА», протягується ниточка.)

У такий спосіб дотримувались ПРАВА маленької людини. (Вихід учасника з карткою «ПРАВА»; протягується ниточка.)

Дівчинка з НАДІЄЮ дивилась у майбутнє. (Вихід учасника з карткою «НАДІЯ»; протягується ниточка.)

Але так уже сталось, що майже в один рік батько та старший брат дівчинки загинули в автокатастрофі. Мама, не справившись із таким горем, почала сильно пити, а бабуся й дідусь, не перенесши лиха, що прийшло, вмерли один за одним. Так у дівчинки не стало РОДИНИ. (Тренер входить у коло й перерізає ножицями ниточку «ДИТИНА»-«РОДИНА».)

А разом з рідними пішла й ЛЮБОВ. (Тренер розрізає нитку «ДИТИНА»-«ЛЮБОВ».)

У дівчинки не стало й ДОМУ. (Тренер ріже нитку «ДИТИНА»-«ДІМ»), тому що мама продала його за борги. Дівчинка разом з мамою опинилась на вулиці. Вона перестала ходити до школи. (Тренер обриває нитку «ДИТИНА»-«ОСВІТА».) Права дівчинки не дотримувались, тому що з нею поруч не було дорослих, які би про неї піклувались. (Тренер розрізає нитку «ДИТИНА»-«ПРАВА».) Лише світле проміннячко НАДІЇ ледь жевріло в її душі (єдина нитка, що залишається нерозрізаною).

Час спливав, і одного разу дівчинку небайдужі люди привели в сімейний дитячий будинок. Тепер вона вважає, що їй дуже поталанило. З нею поруч з'явилися чоловік і жінка, яких вона вже називає мамою й батьком, у неї є брати та сестри (тренер зв'язує нитку «ДИТИНА»-«РОДИНА»). Дівчинка відчуває, що її люблять (тренер зав'язує нитку «ДИТИНА»-«РОДИНА»). У неї знову з'явився ДІМ, де вона відчуває себе затишно й

комфортно (тренер зв'язує нитку «ДИТИНА»-«ДІМ»). Дівчинка знову почала ВЧИТИСЬ (тренер зв'язує нитку «ДИТИНА»-«ОСВІТА»). Дівчинка знову могла сказати: «Я - людина, нехай поки маленька, але я маю ПРАВА (тренер зв'язує нитку «ДИТИНА»-«ПРАВА»). Як добре, що є добрі люди, і як важливо не розстатися з НАДІЄЮ.

Далі тренер просить групу подякувати учасникам дії та запрошує їх повернутись на свої місця. Методика «Нитки» припускає обговорення та рефлексію. Тренер ставить серію запитань про те, як почували себе учасники дії, якими були їхні переживання, що вони думали, які почуття в них були у процесі дії глядачів.

Досвід показує, що тренер повинен бути готовий допомогти учасникам вийти зі стану емоційної пригніченості. Це досягається словами подяки з його боку, а також нагадуванням про те, що є ще багато життєвих історій зі щасливим кінцем, і кожний із дорослих, у тому числі з тих, які зібрались у групі, може допомогти дитині в захисті її прав, у вирішенні конкретних життєвих ситуацій.

Це дуже сумна історія однієї дівчинки. Але вона напевно допомогла кожному відшукати відповідь на запитання: які ж умови необхідні кожній дитині для повноцінного життя та розвитку. Давайте обмінюємось думками.

Після обговорення тренер питає, чи хотіли б діти прямо зараз більше дізнатись про законодавство, яке захищає їхні права, та висловлює надію, що обговорення стане підґрунтям для глибокого вивчення даної проблеми.

Після реалізації перших п'яти вправ доцільно зробити перерву на 10-20 хв.

Вправа 5. «Законодавство, яке тебе захищає» (10 хв)

Мета: ознайомити учасників тренінгу з переліком документів основного міжнародного й українського законодавства із захисту прав дитини.

Обладнання: перелік документів міжнародного й українського законодавства, що захищає права дитини.

Хід вправи

На цьому етапі тренер ділить учасників тренінгу на три групи та просить їх зайняти місця за трьома круглими столами, де вже підписана назва кожної з груп:

- перша ГРУПА - експерти Комітету з прав дитини при ООН.
- друга ГРУПА - експерти Всеукраїнського комітету з прав дитини.
- третя ГРУПА - експерти соціальних служб України з прав дитини.

Перша група отримує перелік основних міжнародних документів, що захищають права дитини. Друга група отримує перелік законів України, що містять норми та права, спрямовані на захист прав дитини. Третя група отримує перелік основних нормативно-правових актів, в яких містяться норми, що захищають права дитини.

Через 3-4 хв один учасник із кожної групи робить невеличке повідомлення. Представник першої групи повідомляє про основні міжнародні акти, які захищають права дитини. Представник другої групи повідомляє про основні закони України, що захищають права дитини. Представник третьої групи називає основні нормативно-правові акти, в яких містяться норми, що захищають права дитини.

Тренер підбиває підсумок проведеної вправи.

Вправа 6. «Хто може допомогти в захисті твоїх прав?» (10 хв)

Мета: ознайомити учасників тренінгу з основними міжнародними й українськими комітетами, організаціями та службами, які захищають права дитини, зорієнтувати підлітків, куди й до кого можна звертатись, якщо виникають проблеми порушення прав.

Обладнання: перша група отримує 3-4 примірники тексту ст. 43-45 Конвенції про права дитини. Друга група отримує 3-4 примірники тексту ст. 5 закону України «Про охорону дитинства». Третя група отримує 3-4 примірники тексту ст. 1 закону України «Про органи і служби у справах неповнолітніх», ст. 13 закону України «Про соціальну роботу з дітьми та

молоддю» та ст. 6 закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні». Усі три групи разом із законодавством отримують письмове завдання, в якому необхідно заповнити пропуски.

Хід вправи

Тренер. Ми знаємо, що робити й до кого звертатись, коли заболить голова чи зненацька почнеться напад апендициту. А як бути, коли порушуються права дитини? Напевно, серед нас мало таких, хто жодного разу не ставив собі це запитання. Проте багато дітей не знають, до кого звертатись, і тому не можуть вчасно отримати потрібну їм консультацію та допомогу, отже, залишаються наодинці зі своїми проблемами. А дарма. У кожній місцевості існує ціла мережа організацій, служб, здатних кинути «рятівний круг» тим, хто цього потребує. Інформація, яку ви отримаєте зараз, підкаже, куди й до кого звернутись по допомогу в захисті своїх прав.

Далі кожна група отримує інформацію про міжнародні й українські комітети, організації та служби, які захищають права дитини, та готує листівку-буклет або схему-структуру «Хто тобі допоможе в захисті твоїх прав».

Через 3-4 хв один-два учасники з кожної групи зроблять невелике повідомлення про ці правозахисні органи.

Тренер підбиває підсумки вправи.

Вправа 7. «Які права дитини захищає законодавство?» (15 хв)

Мета: ознайомити учасників з основними правами, що захищаються міжнародним та українським законодавством.

Матеріали та обладнання: перша група отримує класифікацію прав дитини, які закріплені в Конвенції ООН про права дитини. Друга група - ст. 5-9 закону України «Про охорону дитинства». Третя група - ст. 21-36 Конституції України. Усі три групи разом із законодавством отримують письмове завдання, в якому необхідно заповнити пропуски.

Хід вправи

Тренер. Важлива ознака правової держави полягає в тому, що права людини в ній набувають самостійного юридичного значення і з ними мають співвідноситись усі закони. Тобто у правовій державі права та свободи людини гарантуються та реально виконуються незалежно від того, які політичні сили в ній є правлячими. Зараз кожній групі дається 5-7 хв для ознайомлення з основними правами та свободами дитини. Перша група отримує класифікацію прав дитини, які закріплені в Конвенції ООН про права дитини. Друга група - ст. 5-9 закону України «Про охорону дитинства». Третя група - ст 21-36 Конституції України.»

Усі три групи разом із законодавством отримують письмове завдання, в якому необхідно вставити пропуски.

Через 5-6 хв один-два учасники з кожної групи зроблять невелике повідомлення про ці основні права, що захищаються міжнародним та українським законодавством.

Тренер підбиває підсумки вправи.

Підбиття підсумків (10 хв)

Мета: підбити підсумки тренінгу, закріпити отриману інформацію, знання й навички, створити у групі сприятливу емоційну атмосферу. Провести вихідний моніторинг знань старшокласників про проблему прав дитини. Визначити, чи виріс рівень їх зацікавленості цією проблемою.

Матеріали та обладнання: анкета учасника тренінгу (вихідне опитування), листки самоклеючого паперу для написання ідей до проекту «Що може зробити кожна дитина для захисту своїх прав?».

Хід вправи

Тренер. Як один із варіантів «емоційної точки» пропоную казку «Сніжинка». Нехай це буде казка натхнення! Отже, слухайте уважно:

- Скажи мені, скільки важить сніжинка? - спитало Мишеня в Голуба.
- Не більше, ніж нічого, - відповів той.
- Тоді я розкажу тобі одну дивну історію, - сказало Мишеня.

Я сидів на ялинковій гілочці, біля самого стовбура, коли почав падати сніг. Це було схоже на безтурботний сон. Щоб якось убити час, я рахував сніжинки, які легенько падали на хвою моєї гілки. Я нарахував приблизно 3741952 сніжинки. Коли впала ще одна, то своєю вагою (не більше, ніж нічого...) зламала гілку». Розказавши цю історію, Мишенятко зникло. А Голуб подумав: «Напевно, для того, щоб настав мир у цьому світі, не вистачає голосу всього однієї людини».

Можливо, діти, саме вашого голосу не вистачає, щоб захистити права тих, хто має в цьому велику потребу. Тому зараз напишіть ваші ідеї до проекту **«Що може зробити кожна дитина для захисту своїх прав?»**

Після написання ідей листки самоклеючого паперу прикріплюються до великого аркуш ватману.

Після цього необхідно провести вихідний моніторинг знань старшокласників про проблему прав дитини. Для цього кожний учасник тренінгу заповнює анкету учасника тренінгу (вихідне опитування).

Як підбиття підсумків усього тренінгу можна спитати учасників, що їм сподобалось, а що ні, що вони запам'ятали, що зможуть використати в майбутньому, чи хочуть вони провести такий тренінг у своєму класі.

На завершення кожний учасник тренінгу отримує «Пам'ятку учасника тренінгу про права дитини» з телефонами правозахисних організацій.

АНКЕТА УЧАСНИКА ТРЕНІНГУ (початкове опитування)

1. Прізвище, ім'я, по батькові.
2. Ваш вік і клас, у якому навчаєтесь.
3. Чого ви очікуєте від сьогоднішнього заняття?
4. Чи актуальна сьогодні проблема захисту прав дитини?
5. Які права та свободи, на вашу думку, захищає міжнародне та українське законодавство?
6. Чи можете ви сказати, що добре обізнані з міжнародним та українським законодавством, яке захищає права дитини:

- а) так;
- б) ні;
- в) у деякій мірі.

7. Де ви отримали знання про права дитини:

- а) на уроках правознавства;
- б) на спецкурсі під назвою;
- в) ваш варіант.

8. Чи хотіли би більше дізнатись про законодавство, що захищає права дитини: а) так; б) ні.

ВИСНОВКИ

У наданих матеріалах з досвіду роботи заступника директора з навчально-виховної роботи Чернігівського професійного будівельного ліцею розкрито теоретичні та практичні засади соціально-педагогічної діяльності щодо попередження правопорушень підлітків, визначено основні методи та форми здійснення профілактики. Вищевикладений матеріал дає підстави для таких висновків:

1. Розкрита сутність правопорушення молоді у навчально-виховному закладі. На сьогоднішній день у науковій літературі існує безліч підходів до визначення поняття правопорушення. Воно виражається через такі поняття як причини, види та форми прояву девіантної поведінки серед молоді.

У результаті осмислення праць науковців із різних галузей знань серед причин та факторів правопорушень було виокремлено особистісні: запальний темперамент, імпульсивність характеру, брак емпатійності; сімейні: брак близьких стосунків у батьків з дитиною, слабкий або занадто сильний контроль над дитиною, ігнорування її потреб; культуральні: методи вирішення конфліктів та досягнення порозуміння, особливості гендерних стосунків та ін.

До основних форм (видів) правопорушення віднесено: незаконне придбання, зберігання, перевезення засобів чи психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах; дрібне викрадення чужого майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення; порушення правил дорожнього руху; дрібне хуліганство; стрільба з вогнепальної чи холодної металеві зброї; злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі працівника поліції при виконанні ним службових обов'язків; порушення правил зберігання, носіння або перевезення зброї; розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді.

Основними видами покарань за перелічені проступки є штраф, громадські та виправні роботи, а також адміністративний арешт.

2. Проблема подолання різноманітних проявів злочинності, правопорушень і девіантної поведінки в цілому вимагає комплексної системи дослідження стану і тенденцій зміни соціального середовища - його суспільних норм, правового системо забезпечення, тому діяльності одного педагогічного колективу з попередження правопорушень серед молоді недостатньо. Важливе місце у вирішенні актуальних питань зміцнення законності та правопорядку займає взаємна спрямованість соціології та кримінології. Це багато в чому визначає і шляхи запобігання, а також подолання девіантної поведінки.

Все це потребує знання суті, причин, ознак, факторів як зовнішнього макросоціального рівня, так і внутрішньо-особистісного рівня суб'єкту девіації.

3. Для попередження правопорушень слід враховувати індивідуально-характерологічні особливості учнів з метою планування подальших дій соціального педагога чи психолога (психологічної служби). Психологічна служба при врахуванні індивідуально-характерологічних особливостей учнів використовує корекційну роботу, здійснює ресоціалізацію та реінтеграцію учнів.

В учнів слід розвивати комунікативні якості, за допомогою яких підлітки зможуть висловлювати свої думки, побажання словесно, а не завдяки фізичній силі.

Детальний розгляд форм та методів соціально-педагогічної роботи щодо попередження правопорушень учнів, ми дійшли висновку, що удосконалення попередження правопорушень молоді у навчально-виховному закладі набувають актуальності та потребують глибокого та всебічного наукового дослідження.

Підліткова злочинність - трагічне явище сучасності, яке викликає у нас лише біль і сум за дітьми із змарнованим дитинством і юністю.

Неповнолітнього злочинця можна покарати, набагато тяжче - попередити причини і наслідки його поведінки. Для цього недостатньо бути психологом чи педагогом. Насамперед, треба любити дітей і боротись не з ними, а з тим, що змушує їх скоювати протиправні дії та аморальні вчинки.

В перспективі у нас - внесення в навчально-виховний процес навчальної програми щодо попередження шкідливих звичок в учнівському середовищі. Адже серед підходів первинної профілактики в закладах ПТНЗ найбільшою поширення здобув інформаційний підхід. Він передбачає інформування учнів про наркотики, алкоголь, про згубні наслідки їх прийому, виникнення проблем із здобуттям професії, досягнення кар'єри. Також ми плануємо розробити цикл семінарів для викладачів та майстрів під загальною назвою «Робота з учнями девіантної поведінки», запрошувати лекторів ЧЦОССМ, психологів, бібліотекаря, соціального педагога, педпрацівників інших навчальних закладів для обміну досвідом. Метою майбутніх лекцій ми бачимо гуманізацію сучасного ПТНЗ, в якому можна побудувати бажане для сучасних учнів середовище.

Майбутні позитивні зміни залежать також від рівня розвитку учнівського самоврядування де особливе місце відводиться правовому вихованню.

Сучасна правова освіта неможлива без більшого впровадження інноваційних форм і методів. Тому педпрацівники ЧПБЛ передбачають перехід до освіти інноваційного, гуманістичного типу, де учні та вчителі діють разом, паралельно та спільно, є партнерами.

ДОДАТКИ

Додаток 1

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧПБЛ
_____ Гавриленко М.М.
«__» _____ .20__ р.

План засідань ради лабораторії з правового виховання на 2017-2018 р.

1. Складання планів роботи лабораторії, розподіл обов'язків між членами ради, обговорення методів роботи по виявленню учнів схильних до девіантної поведінки; інформування всіх членів лабораторії про нове в кримінальному законодавстві; складання плану роботи правового лекторію; укладання договорів з міськими організаціями на читання лекцій з правової тематики.
Вересень
2. Складання соціального паспорту ліцею, визначення кола учнів, що потребують особливої уваги. Окрема увага приділяється учням-сиротам.
Робота з психологом та соціальним педагогом ЧПБЛ по такому питанню:
 - Адаптація учнів I курсу до правових норм життя в ліцеї.Жовтень
3. Пошук найбільш ефективних форм спільної роботи з учнями девіантної поведінки.
Індивідуальна робота з окремими учнями
Робота з м/о кл.керівників, вихователями, юристом ЧПБЛ «Правовий всеобуч учнів I курсу»
Листопад
4. Пошук спільних форм роботи по вихованню в учнів пріоритету здорового способу життя.
Індивідуальна робота з окремими учнями.
Круглий стіл з педагогічними працівниками «Незаповнений вільний час – один із шляхів скоєння правопорушення».
Грудень
5. Уточнення планів роботи на I півріччя 2017-2018 н.р.
Обговорення нових тематичних матеріалів, надрукованих у періодичних виданнях.
Січень
6. Спільна робота з окремими учнями, які потребують особливої уваги. Робота з ЧЦССМ.
Обговорення з практичним психологом нових методів індивідуальної роботи з учнями.
Лютий
7. Обмін досвідом психологів, бібліотекарів по моральному вихованню учнів шляхом відвідання оглядів-конкурсів.
Робота з ЧМЦСССДМ .
Березень
8. Спільна робота з окремими учнями. Робота з ЧМЦСССДМ.
Квітень
9. Спільна робота з окремими учнями. Підсумкове засідання. Обговорення недоліків та позитивних моментів в роботі лабораторії.
Травень

Заст. дир. з НВихР

Каравайко В.Л.

Додаток 2

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧПБЛ
_____ Гавриленко М.М.
«__» _____ .20__ р.

З а х о д и **про вжиття додаткових заходів щодо профілактики** **та запобігання жорстокому поводженню з дітьми**

1. Проаналізувати стан виконання вимог Закону України «Про освіту» в частині забезпечення конституційного права дітей на здобуття повної загальної середньої освіти, попередження правопорушень та шкідливих звичок серед учнівської молоді.

Дирекція
До 30.09.17 р.

2. Не допускати випадків фізичного і психологічного насильства, образ, недбалого і жорстокого поводження з дітьми, їх експлуатації, включаючи сексуальні домагання, у т.ч. з боку батьків або осіб, які їх замінюють; втягнення у злочинну діяльність, залучення до вживання алкоголю, наркотичних засобів і психотропних речовин та до екстремістських релігійних психокультурних угруповань і течій; використання дітей для створення та розвсюдження порнографічних матеріалів, примушення до проституції, жебрацтва, бродяжництва, втягнення у азартні ігри тощо.

Пед.колектив
Постійно

3. В рамках лекторію «Молодь і закон» забезпечити системне вивчення і дотримання Правил для учнів, які передбачені пп.. 42, 43 Положення про загальноосвітній навчальний заклад.

Кер.лекторію
Постійно

4. Звернутись до органів учнівського і батьківського самоврядування та розробити спільні плани дій щодо формування у дітей і молоді потреби й уміння жити в громадському суспільстві, духовності та фізичної досконалості, моральної культури тощо.

Заст. дир. з НВихР, психолог
Постійно

5. Взяти під контроль питання вивчення учнями Конвенції ООН про права дитини.

Заст. дир. з НВихР
Кл.керівники, психолог
Постійно

6. Забезпечити систематичне вивчення морально-психологічного клімату в учнівському та педагогічному колективах.

Психолог ліцею
Постійно

7. Систематично здійснювати аналіз морально-психологічного клімату на уроках та виховних заходах у педагогів, які атестуються.

Психолог ліцею
Постійно

8. Організувати щорічне проведення в освітніх закладах Тижнів правових знань, здорового способу життя.

Заст. дир. з НВихР
Кер.фізвиховання
Кл.керівники
Згідно плану вих. роботи

Заст.дир.з НВихР

Каравайко В.Л.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧПБЛ
Гавриленко М.М.
«__» _____ .20__ р.

ДОДАТКОВІ ЗАХОДИ
ЧПБЛ щодо Комплексної програми профілактики злочинності

В зв'язку із зростанням підвищенням рівня злочинів, що скоїли учні ліцею на протязі 2016 року, додатковими заходами передбачені дії спрямовані на:

- створення атмосфери суспільної нетерпимості до випадків правопорушень та злочинів;
- припинення подальшого поширення крадіжок мобільних телефонів та інших форм злочинності;
- створення надійних перешкод з боку інженерно-педагогічного колективу протиправним діям учнів ліцею.

1. Визначити основні напрямки та форми профілактичної роботи, звернувши увагу на надання соціально-педагогічної допомоги учням. Систематично аналізувати основні тенденції в учнівському середовищі, та враховувати їх при організації виховної роботи.

Дирекція
Постійно

2. Провести загально ліцейні збори батьків, на яких допомогти батькам осягнути значення родинної педагогіки, яка є серцевиною народної виховної практики.

Заст. дир. з НВихР
Квітень

3. Провести засідання методичної комісії класних керівників, з питань правовиховної роботи з учнями в позаурочний час

Голова м.к.
Квітень

4. Провести учнівські збори по курсах з метою подальшого недопущення скоєння правопорушень учнями ліцею, із запрошенням працівників міліції.

Куратори курсів
Квітень

5. Підтримувати зв'язки з працівниками КМСН та служби по справах н/л з питань викриття учнів, які схильні до правопорушень, а також здійснювати профілактичні заходи з підлітками, які можуть здійснити протиправні дії.

Заст. дир. з НВихР,
Кл керівники, майстри в/н
Постійно

6. Активізувати роботу з сім'ями, особливо з функціонально неспроможними (в яких батьки не працюють, хворі на алкоголізм, наркоманію, недієздатні, з асоціальною поведінкою) тощо.

Виявити дітей, які перебувають в особливо складних економічних, побутових і морально-психологічних умовах.

Головну увагу звернути на створення системи превентивного виховання, ранньої профілактики, надання неблагополучним сім'ям психолого-педагогічної допомоги, забезпечення наступності у правовиховній роботі між різними ланками освіти.

Заст. дир. з НВихР,
Кл керівники, майстри в/н
Постійно

7. З метою подальшого вдосконалення роботи з дітьми-сиротами, дітьми, позбавленими батьківського піклування, з неблагополучними сім'ями, а також неповнолітніми, схильними до девіантних проявів у поведінці, вдосконалити роботу Батьківської ради ліцею, практичного психолога, створити в ліцеї консультаційні пункти, телефони довіри тощо і забезпечити їх ефективну роботу.

Заст. дир. з НВихР,
Психолог, соц.педагог
I півріччя

8. Активізувати первинну профілактичну роботу: виявлення учнів схильних до девіантної поведінки (спостереження, опитування, тестування)

Психолог ліцею
Постійно

9. Провести заходи направлені на формування правового світогляду, толерантної поведінки, вміння керувати своїми емоціями.

Психолог, соц. педагог
Квітень, травень

Заст.дир.з НВихР

Каравайко В.Л.

Додаток 4

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧПБЛ
_____ Гавриленко М.М.
«__» _____ .20__ р.

З а х о д и **правової освіти громадян у частині популяризації серед населення участі громадян у діяльності інститутів громадянського суспільства на 2017-2018 роки**

З метою організації роботи з поширення серед населення ідеї нетерпимості до проявів корупції та пропагування переваг правомірної поведінки в усіх сферах суспільного життя.

1. Продовжити роботу правового лекторію «Молодь і закон» при співпраці Чернігівського управління юстиції.

Протягом 2017-2018 р.
Заст.дир. з НВихР
Міське управління юстиції

2. Активізувати роботу громадської приймальні з питань правової освіти.

Протягом 2017-2018 р.
Заст.дир. з НВихР
Юристконсульт

3. Організувати у бібліотеці тематичну виставку правової літератури (брошур, буклетів, юридичних посібників, збірників актів законодавства тощо), присвячених правовим основам діяльності інститутів громадянського суспільства.

Протягом 2017-2018 р.
Заст.дир. з НВихР
Бібліотекар

4. Організувати для педпрацівників ліцею семінар з питань розвитку в Україні громадянського суспільства та правових основ функціонування його інститутів.

За планом НМЦ ПТО
Директор ЧПБЛ

5. Забезпечити проведення у ліцеї уроків, позакласних годин, диспутів, лекцій, семінарів, присвячених питанням правового забезпечення діяльності інститутів громадянського суспільства.

Протягом 2017-2018 р.
Класні керівники
Юрист.консульт

6. Забезпечити широку роз'яснювальну роботу серед учнів ліцею щодо практики застосування актів законодавства, які визначають правові умови діяльності інститутів громадянського суспільства.

Протягом 2017-2018 р.
Заст.дир. з НВихР
Юристконсульт

Заст.дир.з НВихР

Каравайко В.Л.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧПБЛ

Гавриленко М.М.

«__» _____ .20__ р.

ЗАХОДИ

щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я підрастаючого покоління

1. Систематично вивчати і аналізувати на педрадах, нарадах при директорі стан роботи з питань формування навичок здорового способу життя підрастаючого покоління.

Дирекція
Постійно

2. Детально проаналізувати виконання наказу управління освіти і науки облдержадміністрації «Про заборону тютюнокуріння в навчальних закладах і установах освіти області та затвердження заходів щодо проведення антинікотинової інформаційно-освітньої та профілактичної роботи серед дітей, учнівської молоді»

Дирекція
Вересень

3. Довести до відома всіх працівників та учнів училища Закон України від 24 травня 2012 року № 4844-IV «Про обмеження місць куріння тютюнових виробів».

Дирекція
Вересень

4. Заборонити тютюнокуріння у приміщеннях і на території ліцею..

Інженерно-педагогічний колектив
Постійно

5. Забезпечити проведення освітньо-виховних, пропагандистських, мистецьких акцій з метою попередження та зменшення вживання тютюнових виробів.

Заст. дир. з НВихР
Щорічно

6. Продовжити впровадження просвітницьких програм, спрямованих на формування засад здорового способу життя (за проектом «Діалог» Всеукраїнської благодійної організації «Громадська рада соціальних проблем розвитку підрастаючого покоління» та Програми Міністерства освіти і науки України (ПРООН/ЮНЕЙДС) «Рівний-рівному»).

Заст. дир. з НВихР
Кл. керівники
Психолог
Постійно

7. Сприяти діяльності молодіжних організацій, центрів, клубів, які пропагують здоровий спосіб життя.

Дирекція
Постійно

8. Запровадити проведення лекційних та семінарських курсів для учнівської молоді, а також їх батьків, спрямованих на профілактику тютюнокуріння, пропаганду здорового способу життя, формування практичних навичок протистояння шкідливому впливу психотропних засобів.

Заст. дир. з НВихР
Постійно

9. Забезпечити 7 квітня у Всесвітній день здоров'я проведення уроку здоров'я та в рамках Всесвітнього дня без тютюну 31 травня проведення акцій щодо припинення куріння серед дітей, учнівської молоді.

Заст. дир. з НВихР
Кл. керівники
Щорічно (квітень, травень)

10. Забезпечити регулярне проведення батьківських зборів із залученням медичних працівників з питань просвіти та вироблення спільних дій щодо зменшення тютюнокуріння серед дітей, учнівської молоді.

Дирекція
Постійно

11. Спільно із медичними працівниками виявити учнів, які курять, і запровадити їх облік. Забезпечити індивідуальну профілактичну роботу з цією категорією дітей щодо позбавлення їх від шкідливої звички, налагодити дієву взаємодію «ліцей- сім'я» щодо профілактики тютюнокуріння.

Заст. дир. з НВихР
Постійно

12. Систематично вивчити причини та умови, що сприяють розповсюдженню тютюнових виробів серед учнів, вжити термінових заходів щодо їх усунення. Налагодити взаємодію з працівниками служби у справах неповнолітніх та кримінальної поліції щодо осіб, які розповсюджують тютюнові вироби серед учнівської молоді, ставити питання про притягнення до відповідальності.

Пед. колектив
Постійно

13. Забезпечити в ліцеї проведення зустрічей молоді з працівниками правоохоронних органів, медичних закладів з метою профілактики антигромадських проявів та шкідливих звичок.

Заст. дир. з НВихР
Постійно

Заст.дир.з НВихР

Каравайко В.Л.

Додаток 6

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧПБЛ
_____ Гавриленко М.М.
«__» _____ .20__ р.

План заходів по правовому вихованню ЧПБЛ на I півріччя 2017-2018 н.р.

№ п/п	Назва заходу	Термін	Відповідальн ий
I. Просвітницько-профілактична робота			
	1.Бесіда «Гіркота солодкого кайфу».	вересень	Вихователі
	2. Бесіда з елементами тренінгу «Я і мої права та обов'язки».	вересень	ЧМЦССМ, бібліотекар
	3. Круглий стіл «Що важливіше: права чи обов'язки»	вересень	Соц.педагог
	4. Година інформації «Цікаве правознавство»	вересень	бібліотекар
	5. Лекція «Конституція України як основний закон держави».	вересень	Юрист Вовк О.М.
	6. Бесіда «Обов'язок, відповідальність, совість».	жовтень	Вихователі
	7. Коло спілкування «Профілактика шкідливих звичок»	жовтень	Соц..педагог
	8. Круглий стіл «Право в моєму житті»	жовтень	Психолог ліцею
	9. Громадська приймальня «Поняття і види виборів»	жовтень	Юрист Вовк О.М.
	10. Круглий стіл «Права та обов'язки – основа людської гідності»	жовтень	ЧОЦССМ, бібліотекар
	11. «Кримінальна відповідальність неповнолітніх».	листопад	Спеціаліст ОКПЗ, бібліотекар
	12. Бесіда «Я пройшов через це»	листопад	ЧОЦССМ, бібліотекар
	13. Бесіда з елементами тренінгу «Ми проти насильства»	листопад	Соц..педагог
	14. Зустріч з працівниками міліції.	листопад	Вихователі
	15. Лекція «Особливості кримінальної та адміністративної відповідальності неповнолітніх»	листопад	Юрист Вовк О.М.
	16. Лекція «Покарання, пов'язані з позбавленням волі»	грудень	Спеціаліст ОКПЗ, бібліотекар
	17. Лекція «Права людини починаються з прав дитини»	грудень	Спеціаліст ОКПЗ, бібліотекар
	18. Бесіда «Мої права, мої обов'язки, моя відповідальність»	грудень	Соц.педагог
II. Діагностична робота з учнями девіантної поведінки			
	1. Оформлення індивідуальних карток на учнів-правопорушників та учнів, що стоять на внутріліцейному обліку.	вересень	Психолог, соц.педагог
	2. Виявлення індивідуальних особливостей цих учнів.	Вересень- жовтень	Психолог, соц.педагог, вихователі, класні керівники
III. Надання психологічних рекомендацій членам педагогічного колективу щодо роботи з учнями, схильними до правопорушень.		За потребою	Психолог, соц.педагог

Заст.дир.з НВихР

Каравайко В.Л.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧПБЛ
_____ Гавриленко М.М.
«__» _____ .20__ р.

**План заходів по правовому вихованню
ЧПБЛ на II півріччя 2017-2018 н.р.**

№ п/п	Назва заходу	Термін	Відповідальний
I. Надання психологічних рекомендацій членам педагогічного колективу щодо роботи з учнями, схильними до правопорушень.			
		За потребою	Соціальний педагог, психолог
II. Організація засідань педколективу в межах правової лабораторії.			
		1 р. на місяць	Заст. дир. з НвихР
III. Проведення правового всеобучу для батьків			
	1. Вечір запитань і відповідей для батьків учнів, випускників груп «Правові гарантії щодо працевлаштування молоді».	травень	Юрист ЧПБЛ
	2. Лекція «Організація змістовного дозвілля учнів на літніх канікулах як профілактика правопорушень».	червень	Заст. дир. з НвихР
IV. Просвітницько-профілактична робота			
	3. Відео-бесіда «Не виправдовуйся».	січень	ЧМЦССМ
	4. Лекція «Проблеми кримінальної відповідальності неповнолітніх».	січень	Бібліотекар, юрист міської юстиції
	5. Бесіда «Права та обов'язки батьків та дітей».	лютий	Бібліотекар, юрист міської юстиції
	6. Диспут «Чи є сила як засіб самоствердження».	лютий	Вихователі
	7. Лекція «Законність, правопорядок і дисципліна».	березень	Бібліотекар, юрист міської юстиції
	8. Брейн-ринг «Я сам собі адвокат»	березень	Вихователі
	9. Діалог «Поведінка в конфліктних ситуаціях».	квітень	Бібліотекар, юрист міської юстиції
	10. Круглий стіл «Закон і совість».	квітень	Вихователі
	11. Тренінг заняття «Уроки толерантності».	квітень	Соціальний педагог
	12. Виховна година «Здоровий спосіб життя – запорука відсутності правопорушень».	квітень	Соціальний педагог
	13. Семінар «Вивчайте закон змолоду».	травень	Бібліотекар, юрист міської юстиції
	14. Кіноролик «Захищеність особи в Україні».	травень	Вихователі
	15. Година спілкування «Ваш вибір».	травень	Соціальний педагог
	16. Круглий стіл «Громадська зрілість».	червень	Вихователі

Заст.дир.з НвихР

Каравайко В.Л.

Додаток 8

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧПБЛ
_____ Гавриленко М.М.
«__» _____ .20__ р.

План роботи молодіжної творчої майстерні правових знань «Феміда» на 2016-2017 н.р.

№	Тема заняття	Дата	Відповідальні
1.	Набір учнів до молодіжної творчої майстерні «Феміда». Установчі збори	<i>Протягом другої декади вересня</i>	<i>Виступи заст. дир. з НВихР Каравайко В.Л.</i>
2.	Зустріч учнів із оперуповноваженим Сектору Чернігівського відділу поліції Головного Управління національної поліції України в Чернігівській області. Вечір запитань та відповідей. «Цікаві моменти життя»	<i>Вересень</i>	<i>Виступи дільничного інспектора, заст. дир. з НВихР Каравайко В.Л., Булова Л.О.</i>
3.	Проведення анкети «Молодь і протиправна поведінка»	<i>Вересень</i>	<i>Булова Л.О.</i>
4.	Бесіда з елементами тренінгу: «Що необхідно знати, щоб захистити свої права?»	<i>Жовтень</i>	<i>Булова Л.О.</i>
5.	Науково-практична конференція «На паралельних дорогах прав і обов'язків»	<i>Жовтень</i>	<i>Булова Л.О.</i>
6.	Оформлення куточку правових знань	<i>Листопад</i>	<i>Булова Л.О., ТММ «Феміда»</i>
7.	Інформаційно-пізнавальна година «Гроші у нашому житті»	<i>Листопад</i>	<i>Булова Л.О.</i>
8.	Виховна година «У дорожніх правил канікул немає»	<i>Грудень</i>	<i>Булова Л.О.</i>
9.	До Дня Соборності України година мужності «Славні захисники суверенності України»	<i>Січень</i>	<i>Булова Л.О.</i>
10.	Виховна година «З маленьких дітей виростає народ, з лицейної країни - держава»	<i>Лютий</i>	<i>Булова Л.О.</i>
11.	Година спілкування з елементами тренінгу «Будь впевненим»	<i>Березень</i>	<i>Булова Л.О.</i>
12.	Психолого-правове розслідування «На східцях злочинності»	<i>Квітень</i>	<i>Булова Л.О.</i>
13.	Виховна година «Правдивість – основа гідності»	<i>Травень</i>	<i>Булова Л.О.</i>

Заст.дир.з НВихР

Каравайко В.Л.

Додаток 9

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧПБЛ
Гавриленко М.М.
«__» ____ .20__ р.

П Л А Н
проведення «Всеукраїнського тижня права»

№ п/п	Назва, форма проведення	Місце проведення	Дата	Відповідальний
1.	Книжкова виставка «Україна – правова держава»	Бібліотека	7.12-12.12	Ханенко В.Г.
2.	Виховна година «Права людини»	Бібліотека гуртожитку № 2	7.12	Чернякова І.М.
3.	Зустріч з психологом. Тренінгове заняття «Ти і твої права»	Аудиторії ліцею	11.12-12.12	Молочко Т.М.
4.	Всеукраїнський урок «Права людини»	Аудиторія 39	10.12	Линник Л.А.
5.	Вікторини «Права, свободи та обов'язки громадянина»	Аудиторія 26	07.12-12.12	Калюжна О.Д.
6.	Тренінг «Чи обізнаний ти з Конвенцією ООН про права дитини»	Аудиторія 39	08.12	Линник Л.А.
7.	Зустріч з юристом. Бесіда «Правові основи профтехосвіти»	Аудиторії ліцею	9.12-10.12	Вовк О.М.
8.	Зустріч з юристом. Бесіда «Правові основи працевлаштування випускників»	Аудиторії ліцею	9.12-10.12	Вовк О.М.

Заст. дир. з НВихР

Каравайко В.Л.

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор ЧПБЛ
 _____ Гавриленко М.М.
 «__» _____ .20__ р.

План
проведення тижня боротьби з правопорушеннями
«Особистість: мораль, право та обов'язки»

<i>№ п/п</i>	<i>Дата</i>	<i>Виховний захід</i>	<i>Відповідальний</i>	<i>Місце проведення</i>
1.	26.09	Лекція «Наркотики: в полоні ілюзій»	Психолог Молочко Т.М	бібліотека
2.	27.09	Організація зустрічі учнів з інспектором Деснянського відділу міліції у справах неповнолітніх та з співробітниками комісії у справах неповнолітніх.	Заст. дир. з НВихР	актовий зал
3.	27.09	Лекція для педпрацівників «Порушення мотивацій навчання як першопричина негативної поведінки»	Психолог Молочко Т.М.	бібліотека
4.	27.09	Лекція «небезпека перехідного віку»	Лектор ЧОЦССМ Велько Ю.В.	актовий зал
5.	28.09	Бесіда «Цікаве правознавство»	Бібліотекар Гавриленко О.О.	бібліотека
6.	28.09	Круглий стіл «Пити, курити або жити?»	Гавриленко О.О.	бібліотека
7.	29.09	Оформлення куточків правової лабораторії: «Правознавчі аспекти в повсякденному житті» та «Правові аспекти у сфері охорони здоров'я»	Бібліотекар Гавриленко О.О	бібліотека
8.	30.09	Вечір питань та відповідей «Я, мої права та обов'язки»	Юрист Вовк О.М.	бібліотека

Заст.дир.з НВихР

Каравайко В.Л.

Додаток 11

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧПБЛ
Гавриленко М.М.
«__» _____ .20__ р.

ПЛАН організаційних і профілактичних заходів з учнями ЧПБЛ на період зимових канікул по подоланню злочинності і правопорушень

№	Назва заходу	Строк виконання	Відповідальні
1.	Провести інструктивно-методичну нараду з майстрами в/н, кл керівниками, шефами-наставниками по питанню: робота з тяжковиховуваними учнями і підлітками, схильними до правопорушень в період канікул.	23.12.15 р.	Каравайко В.Л.
2.	Подати звіт заст. директора з НВихР про роботу з тяжковиховуваними підлітками, характеристики, відомості про місце їх відпочинку в період канікул.	до 25.12.15	Громадські вихователі шефи-наставники
3.	Спільно з працівниками міліції, прокуратури організувати зустрічі з учнями схильними до правопорушень.	До 25.12.15	Каравайко В.Л.
4.	Уточнити списки учнів, які стоять на обліку в органах міліції, наркологічному диспансері, підтримували міцний зв'язок з інспекцією та комісією у справах неповнолітніх.	Протягом зимових канікул	Каравайко В.Л.
5.	Зайнятість учнів, схильних до правопорушень здійснювати згідно плану зимових канікул.	Протягом зимових канікул	Каравайко В.Л.
6.	Прийняти участь в операціях: «Зайнятість», «Канікули».	Протягом зимових канікул	Заст.дир. з НвихР кл.керівники майстри в/н вихователі
7.	Дотримуватись інструктивних документів Міністерства освіти і науки України, обласного управління освіти щодо збереження життя і здоров'я дітей та правил безпечної поведінки під час організації та проведення зазначених заходів.	Протягом зимових канікул	Заст.дир. з НвихР кл.керівники майстри в/н вихователі

Заст.дир.з НВихР

Каравайко В.Л.

Додаток 12

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧПБЛ
Гавриленко М.М.
«__» ____ .20__ р.

ПЛАН роботи громадської приймальні з питань правової освіти на 2017-2018 н.р.

№ п/п	Тема	Місяць проведення
1.	Конституція України – основний Закон держави: права та обов'язки громадянина України	Вересень 2017 р.
2.	Стипендіальне забезпечення учнів ліцею	Жовтень 2017 р.
3.	Закон і підліток: знання прав не звільняє від обов'язків	Листопад 2017 р.
4.	Право, мораль, звичаї і традиції	Грудень 2017 р.
5.	Молоді про трудове законодавство, праця неповнолітніх	Січень 2018 р.
6.	Формування правової культури учнів ДПТНЗ «Чернігівський професійний будівельний ліцей»	Лютий 2018 р.
7.	Пільги для працівників, які суміщають роботу з навчанням	Березень 2018 р.
8.	Праця молоді: права неповнолітніх в трудових відносинах	Квітень 2018 р.
9.	Правові аспекти працевлаштування випускників ліцею	Травень 2018 р.
10.	Судова система України: поняття та порядок розгляду справ в судах	Червень 2018 р.

Заст.дир.з НВихР

Каравайко В.Л.

Додаток 13

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧПБЛ
_____ Гавриленко М.М.
«__» _____ .20__ р.

ПЛАН

роботи ради профілактики ліцею на 2017-2018 н.р.

№ п/п	Заходи	Строк виконання	Відповідальні
1.	2.	3.	4.
1.	Затвердження плану роботи. Аналіз виховної роботи в ліцеї. Заслухати керівників учбових груп, де склалась неблагодійна обстановка, а також учнів, які скоїли правопорушення в літній час.	вересень	Дирекція
2.	Аналіз роботи по виявленню неблагодійних сімей, які потребують уваги, про організацію антинікотинової, антиалкогольної пропанди, правовому вихованню в групах; про початок навчального року в системі юридичного всеобучу.	жовтень	Заст.дир. з НвихР
3.	Організація роботи з батьками. Стан дисципліни на уроках теоретичного та виробничого навчання.	листопад	Заст.дир.з НвихР Заст.дир.з НВР
4.	Про стан роботи батьківського комітету; Звіт про роботу з важковиховуваними підлітками громадських вихователів та шефів.	грудень	Заст.дир. зНвихР Громадські вихователі, шефи.
5.	Робота бібліотеки по допомозі в організації правового всеобуча викладачів та учнів.	січень	Заст.дир. з НвихР Зав.бібліотек. Члени ради
6.	Стан виховної роботи і профілактичної роботи з учнями в період виробничої практики. Стан роботи спортивних секцій, участь в спортивній і фізкультурно-масовій роботі тяжковиховуваних учнів.	лютий	Ст.майстер члени ради кер.фізвиховання члени ради
7.	Стан режиму та порядку в гуртожитку, індивідуальна робота з тяжковиховуваними учнями : організація наставництва над учнями, що стоять на обліку в кримінальній міліції при проходженні виробничого навчання.	березень	Заст.дир. з НвихР Вихователі
8.	Звіти керівників гуртків художньої самодіяльності і технічної творчості про роботу з тяжковиховуваними учнями. Заслухати звіт про роботу штабів профілактики, та стан дисципліни в групах.	квітень	Керівники гуртків та секцій, кл.керівники Майстри в/н Члени ради профілактики в групах
9.	Затвердження плану організаційних і профілактичних заходів на літній період по подоланню злочинності і правопорушень, підсумки роботи рад профілактики.	травень	Директор Заст.дир. з Нвих Р

2. Організаційні питання на весь термін навчання
2017– 2018 н.р.

1.	Аналіз причин злочинів, здійснених учнями, прийняття заходів.	По мірі необхідності	Заст.дир. з НвихР
2.	Підсумки роботи по профілактиці правопорушень із запрошенням майстрів в/н, кл.керівників, старост груп, учнів, що скоїли злочини та правопорушення.	Раз на квартал	Заст.дир. з НвихР
3.	Підсумки відвідування уроків теоретичного і виробничого навчання.	Раз на місяць	Члени ради
4.	Інформація і проведення міжгрупових заходів по правовому вихованню.	Раз на півріччя	Заст.дир. з НвихР
5.	Звіти майстрів в/н, кл.керівників про стан роботи по профілактиці правопорушень: пияцтва, наркоманії, токсикоманії в учбових групах.	Раз на місяць	Заст.дир. з НвихР
6.	Звіти громадських вихователів учнів, що стоять на обліку в інспекціях по справам неповнолітніх.	2-3 рази на квартал	Члени ради профілактики

Заст.дир.з НвихР

Каравайко В.Л.

Додаток 14

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор ЧПБЛ
 _____ Гавриленко М.М.
 «__» _____ .20__ р.

**План
 проведення правового всеобучу для батьків ЧПБЛ на 2017-2018 р.**

<i>№ n/n</i>	<i>Заходи</i>	<i>Термін виконання</i>	<i>Відповідальні</i>
1.	Формування правової культури серед учнівської молоді ліцею.	вересень	Заст.дир. з НВихР
2.	Дефекти сімейного виховання та їх наслідки.	жовтень	Психолог
3.	Зустріч з оперуповноваженим відділу ювенальної превенції ГУ НП в Чернігів.обл. «Як не стати жертвою злочину».	листопад	Заст.дир. з НВихР
4.	Консультація для батьків «Робота бібліотеки в системі правоосвіти»	грудень	Бібліотекар
5.	Організація змістовного дозвілля учнів на зимових канікулах як профілактична міра попередження правопорушень.	січень	Заст.дир. з НВихР
6.	Зустріч зі старшим оперуповноваженим в секторі по боротьбі з обігом наркотиків «Наркотики – перший крок до злочину»	лютий	Заст.дир. з НВихР
7.	Специфіка роботи з соціально-незахищеною категорією населення.	березень	Соц.педагог
8.	Зустріч батьків з начальником сектору карного розшуку Чернігівського ВМС «Злочин і кара»	квітень	Заст.дир. з НВихР
9.	Вечір запитань і відповідей для батьків учнів випускних груп «Правові гарантії щодо працевлаштування молоді»	травень	Юрист ЧПБЛ
10.	Організація змістовного дозвілля учнів на літніх канікулах як профілактика правопорушень	червень	Заст.дир. з НВихР

Заст.дир.з НВихР

Каравайко В.Л.

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор ЧПБЛ
 _____ Гавриленко М.М.
 «__» _____ .20__ р.

**План
 роботи батьківського комітету ЧПБЛ на 2017-2018 р.**

<i>№ n/n</i>	<i>Заходи</i>	<i>Термін виконання</i>	<i>Відповідальні</i>	<i>Примітка</i>
1.	Провести загальні батьківські збори. Розподіл доручень. Затвердити план роботи на 2017-2018 р.	Жовтень	Дирекція	
2.	Вивчення контингенту ліцею	Вересень	Голова батьківського комітету Заст. дир. з НВихР Каравайко В.Л	
3.	Складання списків, схильних учнів до правопорушень.	Вересень	Кл. керівники майстри в/н	
4.	Провести профілактичну бесіду з учнями які стоять на внутрішньому обліку та органах ВС	По мірі необхідності	Заст. дир. з НВихР Каравайко В.Л. батьківський комітет	
5.	Регулярно проводити бесіди з батьками з питань виховання підлітків у сім'ї.	_____	Заст. дир. з НВихР Каравайко В.Л. батьківський комітет	
6.	Перевірити побутовий рівень життя учнів	Листопад- травень	Кл. керівники, майстри в/н батьківський комітет	
7.	Складати списки учнів, яких необхідно заслухати на Раді профілактики.	Постійно	Кл. керівники, майстри в/н	
8.	Відвідати батьківські збори в групах	Постійно	Голова батьківського комітету	
9.	Провести підсумки перевірки побутового рівня життя учнів.	Лютий	Батьківський комітет Заст. дир. з НВихР Каравайко В.Л.	
10.	Підготувати та провести День відкритих дверей та свято випускника.	Квітень - червень	Батьківський комітет Заст. дир. з НВихР В.Л. Каравайко	

Заст.дир.з НВихР

Каравайко В.Л.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧПБЛ
_____ Гавриленко М.М.
«__» _____ .20__ р.

План роботи правового лекторію «Молодь і закон»

№ з/п	Тема	Дата проведення	Виконавці
1.	Лекція-діалог «Свобода і відповідальність»	Жовтень	Ханенко В.Г. - бібліотекар ЧПБЛ
2.	Лекція «Особливості адміністративної відповідальності». Презентація загальнонаціонального право просвітницького проекту Мін'юсту «Я МАЮ ПРАВО!»	Листопад	Ханенко В.Г. - бібліотекар ЧПБЛ, ГТУЮ у Чернігівській обл. із залученням фахівців відділу ЮП УПД ГУНП в Чернігівській області (за згодою)
3.	Бесіда «Система правового захисту дітей від насильства в сім'ї». Презентація ліфлетів, брошур в рамках проекту «Я МАЮ ПРАВО!»	Грудень	Ханенко В.Г. - бібліотекар ЧПБЛ, ГТУЮ у Чернігівській обл. із залученням фахівців ЧОЦСССДМ
4.	Лекція «Кримінальна відповідальність неповнолітніх». Реалізація проекту «Я МАЮ ПРАВО!» у 2018 р.	Січень	Ханенко В.Г. - бібліотекар ЧПБЛ, ГТУЮ у Чернігівській обл. із залученням фахівців відділу ЮП УПД ГУНП в Чернігівській обл., системи надання БПД
5.	Лекція-діалог «Підліткова злочинність – українські реалії».	Лютий	Ханенко В.Г. - бібліотекар ЧПБЛ, ГТУЮ у Чернігівській обл. із залученням фахівців відділу ЮП УПД ГУНП в Чернігівській обл., системи надання БПД, судової влади
6.	Бесіда «Основні цивільні права та цивільно-правова відповідальність неповнолітніх». Презентація ліфлетів, брошур в рамках проекту «Я МАЮ ПРАВО!»	Березень	Ханенко В.Г. - бібліотекар ЧПБЛ, ГТУЮ у Чернігівській обл. із залученням фахівців системи надання БПД
7.	Лекція-діалог «Особливості праці молоді»	Квітень	Ханенко В.Г. - бібліотекар ЧПБЛ, ГТУЮ у Чернігівській обл. із залученням фахівців служби Держпраці
8.	Бесіда «Поведінка в конфліктних ситуаціях»	Травень	Ханенко В.Г. - бібліотекар ЧПБЛ, ГТУЮ у Чернігівській обл. із залученням практичних психологів

Заст. дир. з НВихР

Каравайко В.Л.

Додаток 17

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧПБЛ
Гавриленко М.М.
 «__» _____ .20__ р.

П Л А Н

виховної роботи ЧПБЛ на вересень місяць 2017-2018 н. р.

№ п/п	Найменування заходів	Строк виконання	Відповідальні
1.	Проведення урочистої лінійки, присвяченої початку нового навчального року «День знань» та першого уроку «Поважаю Європейські цінності – будую сучасну Україну!».	01.09	Дирекція, Кл. керівники
2.	Вивчити контингент учнів: - знайомство з учнями та їх батьками; - вивчення інтересів, здібностей та побажань.	Протягом місяця	Дирекція, кл.кер., майстри в/н, вихователі
3.	Провести збори учнів: - учнів нового набору (знайомство з дирекцією, викладачами, керівниками гуртків за інтересами, працівниками ліцею); - що проживають в гуртожитках (питання проживання в гуртожитках); - загальні курсові збори II-III курсів. Підсумки минулого учбового року, успішність, дисципліна.	06.09. 14.09 20.09.	Дирекція
4.	Проведення Всеукраїнського профілактичного заходу «Урок»	Вересень	
5.	Заходи, присвячені Дню фізкультури і спорту (по окремому плану).	07.09-10.09.	Кер. фіз.виховання
6.	До річниці Незалежності України: - виховні години на тему: «Ми - діти твої, Україно!»; - бесіди на тему: «Єднаймося, люба родино!»; - тематичні уроки присвячені Дню Державного Прапора «Україна. Народжені вільними»; - конкурс рефератів «Моя країна – єдина, сильна Україна!».	Вересень 12.09	Класні керівники Кер. музеїв, Викладач історії та правознавства
7.	Зустріч дирекції з учнями соціально-незахищених категорій.	15.09	Дирекція
8.	До 73 – ї річниці визволення Чернігова від німецько-фашистських загарбників: - організація зустрічі з ветеранами ВВВ – визволителями Чернігівської області; - єдиний урок мужності на тему «За мир у всьому світі – це значить за життя»; - бесіда «Чернігів у вогні»; - вечір пам'яті «Часи не обирають»; - екскурсії до музею Бойової слави.	19-20.09	Заст.дир. НВихР, Кер. музею «Бойової Слави», Кл.керівники Вихователі Керівники музею «Бойової слави»
9.	До Всесвітнього дня миру: - тематичний захід «Разом заради миру»; - флешмоб «Голуб Миру»	21.09	Бібліотека Соц.педагог
10.	Година пам'яті «Рух опору на Чернігівщині»	22.09	Бібліотека
11.	Тиждень роботи бібліотеки (за спеціальним планом)	21.09.-25.09	Бібліотекар
12.	Засідання ради командирів учбових груп.	29.09	Заст.дир. з НВихР
13.	Продовжити практику проведення виховних заходів: - виховна година; - лінійка; - інформація; - рада профілактики.	1 середа 2 середа 3 середа 4 середа	

Заст.дир.з НВихР

Каравайко В.Л.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
 ДЕРЖАВНИЙ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
 "ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БУДІВЕЛЬНИЙ ЛІЦЕЙ"

Н А К А З

«___» _____ р.

м. Чернігів

№ _____

**Про систему внутрішнього контролю
 за відвідуванням учнями занять**

З метою якісного контролю за відвідуванням учнями учбових занять, недопущення пропусків занять без поважних причин

Н А К А З У Ю :

1. З метою контролю за учбово-виховним процесом по курсах, призначити відповідальних від адміністрації ліцею:

за I курсом – заступника директора з НВихР Каравайко В.Л.;

за II курсом – заступника директора з НР Гончар Л.В.

за III курсом – заступника директора з НВР Шевченка Є.Г.

1.1. За відвідуванням учнями виробничого навчання, виробничої практики та груп ТУ на базі 11 класів - старшого майстра Турка В.О.

2. Організувати диспетчерську службу з контролю за відвідуванням учнями занять.

3. Майстрам в/н учбових груп ліцею щоденно, після першого і шостого уроків надавати письмову інформацію відповідальним по курсах про наявність учнів на заняттях, кількість відсутніх та причини їх відсутності. Постійно тримати зв'язок з батьками учнів, що допускають пропуски занять без поважних причин.

4. Відповідальним від адміністрації ліцею, після опрацювання диспетчером наявності учнів на заняттях, надавати директору ліцею загальну інформацію двічі на день (10-00, 14-00).

5. Щомісячно на засіданнях Рад курсів відповідальним від адміністрації аналізувати втрати навчального часу в учбових групах, заслуховувати та розглядати учнів, що допускають пропуски занять без поважних причин.

6. Активізувати роботу батьківського комітету ліцею, з метою забезпечення єдності виховних впливів на учнів, що не відвідують заняття, з боку педагогічного колективу і сім'ї.

7. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

Директор ліцею

М.М.Гавриленко

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
 ДЕРЖАВНИЙ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
 "ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БУДІВЕЛЬНИЙ ЛІЦЕЙ"

Н А К А З

_____ р.

м. Чернігів

№ _____

Про Раду профілактики правопорушень
та правове виховання учнів

В зв'язку з початком нового 2017-2018 навчального року, керуючись Положенням про раду профілактики правопорушень

Н А К А З У Ю :

1. Затвердити раду профілактики правопорушень та правового виховання в такому складі:
 - Гавриленко М.М. – директор ліцею, голова ради ;
 - Каравайко В.Л. – заст. директора з НВихР, заст. голови ради;
 - Молочко Т.М. – практичний психолог, секретар ради;
 - Шевченко Є.Г. – заст. дир. з НВР, член ради;
 - Гончар Л.В. – заст. дир. з НР, член ради;
 - Євтушенко І.М. – керівник фізвиховання, член ради;
 - Турок В.О. – старший майстер, член ради;
 - Гергель Р.Г. – голова профкому, майстер в/н, член ради;
 - Булова Л.О. – соціальний педагог;
 - Зуб Данііл Євгенійович – голова ради старостату.
 - Кравченко Ірина Миколаївна – голова батьківського комітету.
2. Заступнику директора з НВихР Каравайко В.Л. провести організаційну роботу по проведенню першого засідання рад профілактики до 25 листопада 2017 року.
3. В учбових групах організувати Ради профілактики правопорушень серед учнів, в склад яких ввести: майстрів в/н, класного керівника, старосту.

Головами Ради профілактики в учбових групах призначити класних керівників та майстрів груп:

ММЗ-10	– Валевач М.В.	СВ-4	– Гончар Ю.М.
СР-11	– Форись Н.Ф.	ШОМ-43	– Борзилу О.І.
ШОМ-14	– Чирика Д.М.	ШУМ-44	– Мориляка Ю.А.
СВ-15	– Чехова А.Ю.	ШОМ-45	– Ковезу С.П.
ЕГЗ-16	– Козачок В.О.	ЕМ-47	– Семенова Б.П.
ЕМ-ЕГЗ-21	– Семенюк А.П.	ШГМ-53	– Манько Г.В..
ЕГЗ-22	– Жданову В.М.	ШУМ-54	– Чалу С.Г.
СР-23	– Сапон С.Б.	ЕГЗ-56	– Гомона О.В.
ШГМ-24	– Вараву Р.І.	СВ-57	– Васильєва М.М.
СВ-28	– Ханенко А.В.		
СВХ-31	– Молочко Т.М.		
СВ-32	– Щербина Ю.М.		
ШГМ-34	– Івашуту С.М.		
ШОМ-35	– Ланько О.М.		
ЕГЗ-36	– Линник Л.А.		
ЕМ-ЕГЗ-37	– Булову Л.О.		

4. Довести даний наказ до відома всіх ІПП та учнів ліцею.

Директор ліцею

М.М.Гавриленко

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ДЕРЖАВНИЙ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
"ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БУДІВЕЛЬНИЙ ЛІЦЕЙ"

Н А К А З

«___» ____ р.

м. Чернігів

№ _____

Про закріплення громадських вихователів
і шефів-наставників за учнями,
що скоїли злочин і стоять на обліку в КМІН

Н А К А З У Ю:

1. Призначити громадськими вихователями за учнями, що скоїли злочин, класних керівників, майстрів в/н:

Валевач М.В.	за учнем	Панакшин В.В.	гр. ММЗ-10
Форись Н.Ф.	за учнем	Голік Б.В.	гр. СР-11

2. Закріпленим викладачам та майстрам в/н скласти плани індивідуальної роботи з учнями, оформити щоденники спостережень.
3. До першого числа кожного місяця звітувати про проведену роботу заступнику директора з НВихР Каравайко В.Л.

Директор ліцею

М.М.Гавриленко

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ДЕРЖАВНИЙ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
"ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БУДІВЕЛЬНИЙ ЛІЦЕЙ"

Н А К А З

____.____.____ р.

м. Чернігів

№ _____

Про оголошення догани

На підставі рішення засідання Ради профілактики від 19.10.2015 р.
протокол № 3

Н А К А З У Ю :

Оголосити догану за грубі порушення дисципліни наступним учням:

- Віжунову Владиславу – гр. СР-23
- Божкову Сергію – гр. СР-23
- Грязному Андрію – гр. ММЗ-10
- Трофімченку Олегу – гр. ММЗ-10
- Шамчуку Олександрю – гр. ММЗ-10

Директор ліцею

М.М.Гавриленко